ئیلاهیـــــاتی ئامیـــــاری و سەرمایەداری.. ئەکرەم سەعید

پێشەکی

با لە سەرەتاوە ئەو پرنسیپە دووپات بکەینەوە کە سۆسیالیستەکان دژی بیروباوەڕی ئایینی خۆکی نین، بەڵکە دژی سەرمایەدارین، دژی تەکنۆکردنی ئایین و سیاستن، دژی بازرگانیکردنن بە بیروباوەڕی ئایینی خۆکییەوە؛ واتە دژی بەکارهێنانی ئایینن وەک ئایدۆلۆژیاێک بۆ مەرامی سیاسی و فریودانی خۆکی. لەم سەنگەرەوە وەڵامەکەی حیزبی شیوعی ئەمریکا بە ترەمپ دروستە:(دوژمنی ئێمە خودا نییە، بەڵکو سەرمایەدارییە.).

خۆکی ئەمە ئاگەر بەراورد بکەن لە نێوان دەخی ساڵانی ١٩٦٠و ساڵانی دووهەزار، بە تێشنی پاشکۆی هزری و سیاسی دونیا دەبینن بەرەو ڕاستەوی؛ واتە جیاوازی نێوان دەخی ساڵی ١٩٥٥ هاوپەیمانی بەغداد و دەخی تێککەوتننامەی مەککە ٢٠٢٦.(هاوپەیمانی بەغداد) بە بەشداری"عێراق، تورکیا، بەریتانیا، پاکستان و ئێران"- بوو(دواتر عێراق لێی چووە دەرەوە و ناوی گۆڕا بە هاوپەیمانی سێنتو). ئامانجی ئەو هاوپەیمانییە تێگریکردن بوو لە فراوانبوونی نفوزی یەکێتیی سۆفێت و بەاوبوونەوەی بیری شیوعی لە ناوچەی تێژهێڵاتی ناوەڕاستدا. ئەما(تێککەوتننامەی مەککە) لە ئەستادا بە هاوبەشی"عەرەبستانی سعوودی، تورکیا و پاکستان". ئامانجی ئەم تێککەوتننامەیە بەرگریی ئەو وڵاتانەیە لە مەترسییەکانی دوای لاوازبوونی ئەمریکا لە ناوچەکەدا، و دورستبوونی بەشایەک کە ئێران و ئیسرائیل پێی دەکەنەوە. ئەوەی لەردا بە ئەم وتارە گرنگە بەراوردی دەخی هزرو سیاسی نێوان ئەو دوو تێککەوتننامەیە. لەیەکەمدا بەشکی جیهانی سەرمایەداری کۆنەپەرست و تانجی وڵاتانی ئیمپریالیزم بوون دژی بەشکی پێشکەتووخواز و سیکولار. لەو خولەدا ناوی وەک:(عەبدول کەریم قاسم، جەمال عەبدول ناسر، جەسیپ تیتۆ ، جەواهرلال نهرو، گیڤارا و هەشی منۆ) لە جیهاندا باوی بوو، بەڵام لە ساتەکانی(تێککەوتننامەی مەککە) لە تێژاواوە بە تێژهێڵات، بە شێوەیەکی گشتی ناوی سەرکردەو ڕابەری پارتە کۆنەپارێزی بەرژوازی دێندە باوێتی، کە ئایین تەکنۆ بە سیاست دەکەن.

بۆچی جیهان هێندە لە ڕەوی هزرو سیاستەوە پاشکۆی کردووە؟ هۆکاری چییە لە سەردەمی مۆدێرن و لە نێو کۆمەڵگەی مەدەنی بەرژوازیدا،

دوای بزووتنەوەی ڕۆشنگەری و بڵاوبوونەوەی ئەقڵانیەت و بیروباوەڕی ئازادی تاکەکەس و دەوڵەتی سیکولار، جارێکی دیکە ئیلاهیاتی سیاسی هەندە لە جیهاندا پێگەی بەهێز و ڕەسمی هەیە؟. بەگومان گەلێ هۆکار هەیە بۆ پاشکۆشی کەمڕەنگ، بەڵام دەتوانین لە شرۆڤەی تایبەتمەندیەکانی سەرمایەداری، ڕۆشنتر بنەمای هۆکارەکان بناسینەوە. بۆ وەبیرهێنانەوەی خوێنەری هێژا، من لە چەند وتاری پێشوومدا دەربارەی"تایبەتمەندیەکانی سەرمایەداری" بە کورتی باسم لێ* قۆیرانی سەرمایەداری. * دەندەیی/بەربەریسم. * سەرمایەی وەهمی. * تۆتالیتاریسم/ سەرکوتگەریکردوو، بەگومان بۆ باسکردنی ڕەهەندی ئیلاهیاتی سیاسیلە سەردەمی مۆدێرندا، باسکانمان دەربارەی تایبەتمەندیەکانی سەرمایەداری کەموکورت دەبێ.

ئیلاهیاتی ئامیاری و سەرمایەداری

«ئیلاهیاتی ئامیاری و سەرمایەداری» یەکێکە لە ئاڵۆزترین بابەتە تیۆرییەکانی سەردەمی نوێ. ئەم بابەتە باس لە کاریگەری ئیلاهیاتی سیاسی لەسەر سیستەمی سەرمایەداری «پێکهاتە ئابووریەکەی/ ژێرخانی سەرمایەداری» و پێکهاتە هزری و سیاسیەکەی/ سەرخانی سەرمایەداری» دەکات، و تیشک دەخاتە سەر ڕەهەندی گەورەی ڕەکخراوە مەدەنی و سیاسیەکانی ئایینی، لە ململانێی کەمڕەنگی نوێدا.
لە سەردەمی کۆندا ئیلاهیاتی سیاسی پایەکی سەرەکی دەسەڵات بووە؛ لە میسری کۆندا سیستەم بریتی بوو لە تێکەڵکردنی ئایین و دەوڵەت، کە پادشا بە کوڕی خوداوەندەکان یان خۆی بە خوداوەندێک لەسەر زەوی دادەنا، بەم شێوەیە دەسەڵاتی ڕەها و ئیلاهی بە دەسەڵاتەکەی خۆی دەبەخشی. بەم جۆرە سیستەمی حوکمڕانی لەسەر بنەمای "پاشایەتی ڕەها" کە لە ڕووی ئیلاهیاتەوە پشتیوانی لێدەکرا خۆی دامەزراند بوو، پاشا وەک سەرەک کاهینێک کە بەرپرسیار بوو لە دەستبەرکردنی دادپەروەری گەردوونی (مەعات) و سەقامگیری وەزات، پشتی بە ئامرێکی ئیداریی ئاڵۆز دەبەست بۆ جێبەجێکردنی فەرمانەکانی. وە ئیلاهیاتی سیاسی لە وەزاتی چین لە کۆندا: تێکەڵەیەکی ناوازەیە لە بنەما فەلسەفی/ئاینییە نەریتییەکانی(کۆنفۆشیسیزم، تائیزم)و دەسەڵاتی سیاسی، کە تیشک دەخاتە سەر"ویستی خودایی" وەک سەرچاوەی شەرعیەت، ئەمڕۆش وا دەکات فەرمانڕەوا ببێتە نوێندەگرێک لە نێوان ئاسمان و زەوی. بەم پێیە لەڕووی مەژوویەوە دەسەڵات بەرئەنجامی تێکەڵاوبوونی ئایین و سیاسەت بووە.
ئەنگلس دەربارەی کەمڕەگی نەرێتی نووسیبووی:(لەسەردەمی چەرخی ناوەڕاستدا، مرۆڤایەتی یەک جار ئایدەلۆژیای زانیوە ئۆیش

(ئایین و لاهوت) بوو. بەام، لەسەدی هەژدەهەمدا، کاتە بەرژوازی گەیشتە پلەک لە هەز کە بەس بەت بە ئەوەی ئایدەلەژیاکی تایبەت بەخەی هەبەت، و گونجاو بەت لەتەکە دەخی چینایەتی خەی، بە پشتبەستن تەنها بە هزری یاسای و سیاسی، هەستا بە هەگیرسانی شەشە مەزن و ەساکەی(شەشی فەرەنسا) بە ئاوەدانەوە لە ئایین، تەنها مەگەر کاتە ەگری بە دروستکردبە. بەام ئەوەی بە مەشکیدا نەهاتووە کە لەبری ئایینی کەن ئایینەکی نوە بخاتە جەگەی.) – ئەنگلس/ فیەرباخ و کەتایی فەلسەفەی کلاسیکی ئەمانی/ لاپەە ٥١.

سانەکە (لاهووتگەرایی سیاسی)ی هەموو ئایینەکان، وەک ئەنجامەکی قوبوونەوەی ناکەکیەکانی کەمەگەی سەرمایەداری مەدەرن، لە بوژانەوەدایە، و ەی لە سیاسەت و کەمەگەدا زیاد دەکات و جەگا بە خەی داگیر دەکات، لەرەوە شەپەلی ەشی بیروباوەی ەاستەوی، هەرش بە سەر لیبەالیزم(ئازادی تاکەکەس و یەکسانی یاسایی هاوەاتیان)و لایەنگرانی سەسیالیزم دەبات. ئەگەر بپرسین هەکاری چییە لە سەردەمی مەدەرندا، دوای بەاوبوونەوەی بیروباوەی ئەقەانی و سیکولاری ەشنگەری و فەلسەفەی ماتریالیسمی، جارەکی دی فەلسەفەی ئایدیالیست و بیروباوەی نائەقەانی و کەنپارەز دەبووژەتەوە؟ یان بەچی لەژەر سەبەری مەدەنیەتی بەرژوازیدا(لاهووتگەرایی سیاسی)ی هەموو ئایینەکان سەوز دەبنەوە؟. بلیخانەف بەم جەرە وەسفی کەشەکە دەکات:

“ماتریالیسمەکانی سەدەی هەژدەهەم پەیان وابوو کە بە یەکجاری کەتاییان بە ئایدیالیسم هەناوەو میتافیزیکی کەن لەنەوچووەو نراوەتە گەەوە، ئیدی ئەقە هیچ حەزی نییە گوە بیستی بەت، بەام هەر زوو ئاقاری حاەکان ەوتەکی تری وەرگرت، ئەوە چەند ەژەکە فەیلەسوفەکان لە ئەەمانیادا فەلسەفەی ئادیالیسمیان بووژاندەتەوە، وە لە سەرەتای سەدەی نەزدەهەمدا گوەکان خنران لە ئاست وتاری ماتریالیسمیداو بە مردوو دەژمەرا، و لەلای جیهانی فەلسەفە و ئەدەب بیروباوەی ماتریالیسمی وەک “خەمەکی و چەقبەستو” چاوی لەدەکرا، وەک “گەتە” وای دەبینی کە “ماتریالیسم وەک تارماییەک مووچەکە بەلەشی خەکیدا دەهەنە”. بەم جەە ئایدیالیسمیش بە بەوای خەی لای وابوو کە دوژمنەکەی بە هەتاهەتایی شکستی پە هەنراوە.” – بلیخانەف/ بەرهەمە فەلسەفیەکانی – ماتریالیسمی مارکس / لاپەە ١٢٥.

وردبینی بلیخانەف لەو چەند دەرەی سەرەودا بە سەردەمکەمان تابەیت بلیمەتانیە؛ دروست لە نەو بەک لە چەپ و سەسیالیستەکان هەمان وەهمی سەرکەوتن و بەوابوون بە لە نەوبردن و بنبەکردنی دوژمنەکانی فەلسەفەی ماتریالیسمی مارکس برەوی هەبوو. کەس دوای

ماتریالیسمی مارکس بۆای نەبوو بیروباوەی ئایینی (لاهوتی ۆامیاری) هەندە بەهەز ببتەوە. لە ۆاستیدا لەژەر سەبەری سەرمایەداریدا (واتە لە سەردەمی مەدەرن: سەردەمی ۆشنگەری و دەوەتی سیکولار و کەمەی مەدەنی بەرژوازیدا)، ئیلاهیاتی سیاسی بە گووتەی مارکس(ئامادەیەکی بەهەزی هەیە). بیرمەندانی وەک: "سپینەزا، مارکس، ماکس وەبەر و کارل شمیت" ۆایان وا بوو (کە چوارچەوە تیەلەژییەکان بەشدارییان لە سەرهەدانی هزر و سیاسەت و دەوەتی سەرمایەداریدا کردووە). مارکس لە بەشەک لە بەرهەمەکانیدا لەکچوونەکان لەنەوان مەسیحیەت(وەک ئایین)و (تایبەتمەندییەکانی) سەرمایەداریدا دەکەشەت. ئەم لەکچوونانە بەتاببەتی بەشەوەکی سەرنجاکەش لە کتەبی "سەبارەت بە پرسی جوولەکەکان" دەست نیشانکراوە. مارکس ۆای وا بوو کە ئایین لەژەر سایەی ئەو دەوەتە بەرژوازییە کە سیکولارە ئامادەیەکی بەهەزی هەیە لە کەمەدا، و کارل شمیت دەستەواژەی "ئیلاهیاتی سیاسی"ی بەکارهەنا بە ئەوەی نیشان بدات کە هەموو چەمکە مەدەرنەکانی دەوەت چەمکی ئایینی سیکولارن.

بەۆای سپینەزا ئیلاهیاتی سیاسی ئامانجی کەنترەکردنی جومگە گشتییەکانی کەمە، لە ۆگەی ئایینەوە بە مەبەستی سیاسی. ئەم ناوەکی کتەبەکەی سپینەزایە بە ناوی «نامەیەک لەبارەی ئایینزانی و سیاسەت» کە لە سالی ١٦٧٠ بەاوکرایەوە. سپینەزا ۆای وایە کە بە(سیکولاریزم – جیای ئایین لە دەوەت) ناتوانرە ئیلاهیاتی سیاسی لە کەمەدا کەم بکرەتەوە، بەکە دەبە دەوەت زیاتر هەنگاو بنە بەرەو (جیای سیاسەت لە ئایین)، و دەوەت تاکە دەسەات بە بەسەر ئایینـدا، ئامانجی ۆاستەقینەی سپینەزا ئەوە بوو کە دەوەت کەنترەی ئایین بکات، نەک تەنها جیایان بکاتەوە، واتە دەبە ئایین بخرەتە ژەر سەروەری سیاسی دەوەتەوە. مارکس لەم ۆاونگەیەوە نزیگ بووە. لەرەدا مانایەکی تری سیکولاریزم دەبینین، کە جیاوازە لە تەگەیشتنی باو، ئەم ۆوانگەیەی سپینەزا و مارکس، بەتایبەتی لەلایەن چەپەکانەوە، سالانەکە پشتگوە خراوە.

لیو شتراوس و لاهوتی سیاسی

ئەگەر لە زەمەنی کەمەگەی یەنانی کەندا سەکرات فەلسەفەی لە ئاسمانەوە دابەزاندە سەر زەوی، و پەشنیاری بە مرەڤەکان کرد کە بە گەان بە دوای ۆاستیدا "سەیری زەوی بکەن"، ئەوا مارکس لە سەردەمی کەمەگەی سەرمایەداریدا، داوای کرد بە دەزینەوەی ۆاستی نامەی مرەڤ و چەوسانەوەی مرەڤەکان، لەبری تەنها پشکنین لە نەو فەلسەفە

و سیاستدا، دەبێ بچینە هەخنەی ئابووری سیاسی، و شکڵش بەسەر پێوەندییەکانی بەرهەمهێنانی سەرمایەداریدا، واتە شکڵش بەسەر کۆمەڵگەی مەدەنی و مەدەرنی سەرمایەداریدا، بکەین. بەڵام فەلسەفەی بەرژوازی کۆنزەرفاتیزم، بەپێی ڕەنماییەکانی لیو شتراوس، داوا دەکات کە جارێکی دی بێ دەزینەوەی حەقیقەت و ڕەوشتبەرزی، دەبێ مرۆڤەکان هووبکەنەوە ئاسمان و سەیری ئاسمان بکەن. لە نووسینی "پێشکی بە کتێبەکەی هێبز" لیو شتراوس ناوەڕۆکی باسەکانی خۆی ئاشکرا دەکات:(زیندووکردنەوەی لاهووت منی لەگەڵ "کارل بارت و فرانز ڕۆزنزقایگ"دا دەبەستەوە ،، لەوکاتەوە پرسی"لاهوتی سیاسی" جێی سەرنجی لەکڵینەوەکانم بووە.).
سێ سوچکەی فەلسەفەی سیاسی شتراوس بریتییە لە: ١/ هەوشت. ٢/ سیاسەت. ٣/ هەخنە لە مەدەرنێتە و ڕەشنگەڕی، و داوای لەیەک هەڵپەکانی جارێکی دی سیاسەت و ئایین. لیو شتراوس وەک دامەزرێنەری فەلسەفەی سیاسی ڕەوتی «نیوکۆنزەرفاتیزم» لە ئەمریکا تەماشا دەکرێت. یەکێک لەگرنگترین باسەکانی فەلسەفە سیاسییەکەی دەربارەی پێوەندی «قودس و ئیتینا – »یە، کە تێیدا پێکداچوون و ململانێی نێوان ئایین (ڕەح) و فەلسەفە (عەقڵ) شیدەکاتەوە. بەڵای لیو شتراوس ئەم دوو شارە تەنها دوو شوێنی جوگرافی نین، بەڵکو دوو کۆدەکی سەرکین کە شارستانیەتی ڕۆژاوایان دروست کردووە: قودس- هەمای تەورات، ئایین – ڕەح و باوەڕ؛ نوێنەرایەتی ژیانێک دەکات کە لەسەر بنەمای ملکەچی و خۆشویستی بە یاسای خودایی دامەزراوە. ئیتینا: هەمای فەلسەفەی یۆنانی- عەقڵ و لێکۆڵینەوەی ئازادە؛ نوێنەرایەتی ژیانێک دەکات کە لەسەر بنەمای گومان بەدوای حیکمەت و تێگەیشتنی سەربەخۆدا دامەزراوە. «نیوکۆنزەرفاتیزمەکان» یەکیەتی ئەم دوو شارەیان لە سەردەمی ئەمەدا کردە پایەی هزر و سیاستی(یەهودی زایۆنی و مەسیحی زایۆنی)، چونکە بەڵای لیو شتراوس یەکیەتی ئەو دوو شارە بە خەرئاوا بە درێژای مێژوو پایە و هێزی ڕۆژئاوا بووە، لەم ڕوانگەیەوە دەبێ بە چارەسەری قەیرانی وەتانی ڕۆژئاوا، کە سەرچاوەکەی قەیرانی مەدەرنێتەیە، بە یەکگرتنەوەی" ئەتینا و قودس " چارەسەر بکرێ. سێیر نییە دەبینین ترامپ بە گەشتەکەی خۆی لە سعویەوە بۆ ئیسرائیل و لەوێوە بۆ ڤاتیکان، بازنەکەی "لیوشتراوس"ی فراوانکردو یەکیەتی"مەکە و قودس و ڤاتیکان"ی لەبری دانا، واتە یەکیەتی "ئیسلام و یەهودیەت و مەسیحیەت" یان (ڕەککوتنامەی ئیبراهیمی)، کە زنجیرەیەک ڕەککوتنی ئاشتییە کە لە ساڵی ٢٠٢٠ لەژێر چاودێری دۆناڵد ترامپ لەنێوان ئیسرائیل و چەند وەتانکی عەرەبیدا واژۆ کرا.
ئایا دوای ئاوابوونی خۆری ئیمپراتۆریەتی ئەمریکا و لاوازبوونی(

یەهودی زایەنی و مەسیحی زایەنی)، ئەم هزر و سیاسەتی(چەپ یان ەاست)ی نوە، کە یەکبگرە لەتەک ئیسلامی سیاسی، لە ئەمەریکا و ئەوروپادا دەبینین؟!. چونکە هەم لە دەوەتی چین و ەوسیا، و هەم لە دەوەتەکانی ەژئاوا، ەوتەکییان تەدایە کە خەی نزیک دەکاتەوە لە ئیسلامی سیاسی. لەرەوە ئەمە و نەوەی نوەش، لەژیر سایەی سیستەمی سەرمایەداریدا، بە چەند ساەکی تریش دەرگیری کەشەی ەی ئیلاهیاتی ەامیاری لە هزر و سیاسەتی کەمەدا دەبین.
سەرکەوتنی(ممدانی و عەبدول) وەک دوو نوەنەری بزووتنەوەی چەپ(سەسیال- دیمموکرات) کە بەگومان هەواەکی پەزەتیڤە، هەمای لاوازبوونی هەژموونی مەسیحی زایەنیزمە لە ئەمەریکادا، بەام لەهەمان کاتدا دەشە تەوی سەوزبوونی چەپەک بە کە خەی نزیک دەکاتەوە لە ئیسلامی سیاسی، ئەمەش دیاردەکە ساەانکە لە وەاتانی ئەوروپادا نموونەیمان بینیوە، بەتایبەتی دوای هەرش بە سەر غەززە. ئەمە یانی ئەگەر لە ئەستاو چەند ساەی داهاتوودا، (مەسیحی و یەهودی زایەنی) لاواز ببە، بەام (ئیسلامی سیاسی) و هاوپەیمانانی لە مەسیحی سیاسی و چەپ لە زیاد بووندایە؛ کەواتە ئیلاهیاتی ەامیاری تا چەند ساەی تریش هەر ئامادیی بەهەزی دەبە لە جیهاندا.

خوەندنەوەکی ەخنەگرانە بە ەای چەپەکان دەربارەی هەکاری باەاکردنی ئیسلامی سیاسی

ساەانکە ئیلاهیاتی سیاسی دیسانەوە لە خەمەشی خەیەوە هەساوەتەوەو ەی گەورە دەبینە لە جیهاندا. ئیسلامی سیاسی توخەمکە دەیەوە کەمەگە ەاکەشە بەرەو ەابووردوو، بزووتنەوەیەکە وەامەکی کەنەپەرستانە بە کەشەکانی کەمەگە دەداتەوە. باەاکردنی ئیسلامی سیاسی جەگای گەلە باس و لەکەلینەوە بووە، ئەوەی من دەمەوە تیشکی بخەمە سەر:
١/ بینینی ئەم دیاردەیە وەک توخمەک، وەک بزووتنەوەکی کەمەایەتی سیاسی لە کەمەگەدا، واتە ئەم بزووتنەوەیە وا تەماشای نەکرە کە دروستکراوی دەستی وەاتان یان دەزگای جاسوسی بەریتانی یان ئەمەریکیە، ئەگەرچی ئەوە فاکتەکی حاشا هەنەگرە کە دەستی یارمەتی ئەو دەزگایانە هەبووە لە پەکهەنانی ئەحزاب و کەسەکانی سەر بەم بزووتنەوەیە، بەام خودی بزووتنەوەکە ەگوەیشەی واقیعیە خەی هەیە لە نەو کەمەەگەدا، ئەمە لەلاەک وە لە لاەکی دی پەیوەندی باەاکردنی ئەم بزووتنەوەیە بە هەلومەرجی گشتی جیهانی سەرمایەداریەوە. سەرهەدانی بزووتنەوەی ئیسلامی سیاسی هاوسات و هاوشانی سەرهەدانی بزووتنەوە کەنەپەرستەکانی ئایینی سیاسی تر بووە لە جیهاندا، بەیە

هەیە بزووتنەوەی ئیسلامی سیاسی وەک تاقانە چاو لێ بکەین، و دەستە خوشکەکانی هاوشێوەی خێی لە مەسیحی سیاسی، یەهودی سیاسی، هیندۆسی و بودی سیاسی نەبینین.

٢/ باری فکری و سیاسی سەردەمی سەرمایەداری دێندە قێناخێکی کۆنەپەرستییە، ئەمەش زەمینەکی گونجاوە بۆ گەشە و باڵاکردنی بزووتنەوە ئایینییەکان، ئەم بزووتنەوە ئاینییە سیاسیانە لەم سەرچاوە هاوبەشەوە ئاو دەخۆنەوە، و بیروباوەڕی ئایینی خەڵکیان کردۆتە ئامڕای بزووتنەوەکانیان بۆ پاسەوانکردنی سەرمایەداری.

لە کتێبی(ئایینیە گشتیەکان لە جیهانی ئەمڕۆدا) خێزیە کازانوڤا دەنووسێ:" ئەو گفتوگۆیانەی لەمەڕ حیجاب هەیە لە جیهانی عەرەب و تورکیا و ئەوروپادا هاوشێوەی ئەو باسانەن لەمەڕ لە باربردن (إجهاض – abortion) کە لە ئەمەریکادا هەن، مشتومڕێکی گەرمی ئایینی سیاسین. باوەڕێک باوبوو لە دوای سەردەمی ڕۆشنگەری و زاڵ بوونی ڕوانگە کۆمەڵایەتییەکانی سەدەی بیست کە ڕۆڵی ئایین لە سیاسەت و کۆمەڵگەدا پاشەکشە دەکات و دەبێتە لاوەکی، بەڵام لەتەک شۆڕشی ئیران و جەنگی ئەفگانستان و ڕوداوەکانی دواتر بینیمان ڕۆڵی ئایین لە کۆمەڵگە و سیاسەتدا ڕووی لە زیادبوونە ".
بۆچوناکەم کەس هەبێ لەگەڵ ئەم بینینەی خێزێ کازانوڤا ڕاڤکی پێچەوانەی هەبێ، بە تایبەتی لە نێو بەهاری عەرەبیدا(ئەگەر نەڵێین بەهاری ئیسلامی سیاسی)و هەڵبژاردنەکانی ئەمەریکا، زیادبوونی ڕۆڵی ئاینی سیاسی حاشا هەڵنەگرە. کێشەکە لەمەدا نییە بە قەد ئەوەی لەوەدایە کاتێ هێکارەکان و فاکتەرەکانی زیادبوونی ڕۆڵ و باڵاکردنی ئایینی سیاسی دەست نیشان دەکرێ. زۆرێک لە نووسەران هێکاری باڵاکردنی ئیسلامی سیاسی دەگەڕێنەوە بۆ شکستی بۆرژوازی لە پڕۆسەی بە مۆدێرنیزکردنی ووڵاتانی عەرەب:(گەشەی ئیسلامی سیاسی میلیتانت لە خۆرهەڵاتی ناوەڕاستدا بەرئەنجامی شکستی ناسۆنالیسم و سکولاریزم و مۆدێرنیزمی بۆرژوازییە لەم وڵاتانەدا.(– بڕوانە: مێنسوور حیکمەت "باڵاکردن و ئاوابوونی ئیسلامی سیاسی")، و سەمیر ئەمین لە نووسراوی " ئیسلامی سیاسی، ڕوویەکی تری سەرمایەداری متەوەحش " دەنووسێ:(سەرهەڵدانی ئەو بزووتنەوانەی پەیوەندیان بە ئیسلامەوە هەیە، بریتین لە یاخی بوونێکی تندوتیژ دژی سیستەمی سەرمایەداری مەوجود و ئەو مۆدێرنێتە ناکامڵ و شۆڤێندراو گومڕاکەرەی کە لەگەڵ خۆیدا هێناوە).

بە ڕای من ئەم جۆرە لێکدانەوانە تێگەشتنێکی کۆموکورتی لەخێی هەڵگرتووە بۆ مۆدێرنێتە، وە چاوەڕێی شتێکی گەورە لە مۆدێرنێتە

دەکات کە ئاستەمە لەسایەی سیستەمی سەرمایەداریدا مۆدێرنبتە بتوانێ ئەوە بەرئەنجامی بێ. پرسیارێک کە دەکرێ بیکەین ئەوەیە: باشە ئەگەر هەکاری سەرهەدان و بەهێزبوونی بزووتنەوەی ئیسلامی سیاسی دەگەڵنەوە بێ شکستی بەرژوازی لە پڕۆسەی بە مۆدێرنیزکردنی(عصرنة أو تحديث) وڵاتانی عەرەبی، ئەی هەکاری سەرهەدان و بەهێزبوونی بزووتنەوەی مەسیحی سیاسی لە ئەورووپا و ئەمەریکادا چییە؟ چونکە لۆژیک نییە بڵێین لە ئەورووپا و ئەمەریکادا پیشەسازی گەشەی نەکردووە یان بڵێین بزووتنەوەی مەسیحی سیاسی بەرئەنجامی شکستی ناسیونالیسم و سکولاریزم و مۆدێرنبتە لەو وڵاتانەدا. بە شێوەیکی گشتی مۆدێرنبتە لە ژێر سایەی سیستەمی سەرمایەداریدا پڕۆسەیکی ناکامڵ و شێواوی بڕیوە. مارکس ڕای وابوو کە (مۆدێرنبتە لە هەناوی خۆیدا ناکۆکی هەڵگرتووە)، ئەمە بە جیا لەوەی باسی چ جۆگرافیایەک دەکەین، وەڵامێکی گشتییە بۆ دیاریکردنی هەکارێکی سەرهەدانی بزووتنەوە ڕاستەوەکان، بەڵام ئەمە نە هەکاری سەرەکییە، و نە وەڵامێکی تایبەتیمان پێ دەداتەوە کە بۆچی ئیسلامی سیاسی وەک بزووتنەوەیکی سیاسی و جەماوەری ڕووی لەسەرە، وە دەسەڵات دەگرێتە دەست. بەڵکە گرنگ ئەو فاکتەرەیە کە سەرمایەداری لە سەردەمی دەندەیی و قەیرانی ئابووریدا، پێویستی بە بزووتنەوەکانە پەرستەکانە بێ ڕاگرتنی جەوی مۆژوو تا نەچێتە پێش، واتە بەکارهێنانی ئایین وەک پاسەوانێکی دژی سەرمایەداری، وە لەلایەکەی ترەوە سوود وەرگرتنی وڵاتانی ڕۆژئاوا و هاوپەیمانەکانی لە بزووتنەوە ئایینەکان بەتایبەتی ئیسلامی سیاسی میلیتانت دژی ڕوسیا و چین، و بەکارهێنانی لە گەمەی ئاژاوەو بەسروبڕی هەتا لە نەو خودی وڵاتانی ڕۆژئاوادا بێ سەرنج ڕاکێشانی کرێکاران بێ کێشەی لاوەکی و خولقاندنی دۆخێکی کۆنەپارستی پێ لێ تێرەو تێقان. ئەمانە ئەو مێستانەن لە پشت خەرجکردنی ملیارەها دۆلار بێ گەشە و بە هێزبوونی ئیلاهیاتی ڕامیاریەوە لە جیهانی ئێمەدا.

- **سەردەمی مۆدێرن – "کوردستانێکی ئازاد و مۆدێرن"**

  بۆ ای هەندێک لێکۆڵەرانی دەبێ ستراتیژی چەپەکانی کوردستان "کوردستانێکی ئازاد و مۆدێرن" بێت: (دەبێت کۆنگرەیکی بەرفڕاوانی لە لایەن چەپەکانەوە ببەسترێت تیایدا بێ وڵانەی جیاوازیی فیکری و سیاسی، و ئۆلوێتەکێ "وڵاماندانەوە بێ واقیعی هەرەمی کوردستان" بێت و کارنامەی نوێ و گشتگیر سەرپێ بخرێن کە بنەڕەت و ستراتیژی کۆنگرەکێ "کوردستانێکی ئازاد و مۆدێرن" بێت.) – (هاورێ عبدڵڵا و

شاهۆ عەلی)/ خوێندنەوەیەك بۆ ئۆركی نوێی چەپی كوردی لەسەردەمی مۆدێرنەدا – هەفتەنامەی ڕۆژگای كوردستان .
لە وەڵامی پرسیاری بۆگشتی مانگێك چۆنە شەو و ڕۆژ؟.
زۆرینەی خەڵك دەڵێن:(مانگێك سی ڕۆژە). لێرەدا دەبینین كە خەڵكی بۆ گشتی ٣٠ یان ٣١ شەو و ڕۆژە). لێرەدا دەبینین كە خەڵكی بۆ كورتكردنەوە، شەوەكانی لە مانگەكەدا نۆزماردوە، وەك شاردنەوەو باس نەكردنی دیوی تاریكی مانگەكە. هاوشێوەی ئەوە، زۆرینەی سەردیاتەكان دەربارەی(سەردەمی مۆدێرن)، باسی دیوی تاریكی سەردەمەكەی تەدا نییە و شاردراوەتەوە. لە ڕاستیدا (سەردەمی مۆدێرن) دەبێنكی مۆكتەبی لیبڕاڵییە بۆ سیستەمی سەرمایەداری؛ یانی ئۆگەر بڕوامان وایە كە بۆ ڕزگاركردنی كوردستان لە ئۆحزابی میلیشیای و بنەماڵەی و ئیلاهیاتی سیاسی، پێویستە "كوردستان ئازاد و مۆدێرن" بكەین، ئەمە یانی كوردستان بۆ سەرمایەداری بكەین. پرسیارەكە ئەوەیە ئایا هەكاری قەیرانی سیاسی و ئابووری كوردستان ناسەرمایەداری/ نا مۆدێرن بوونیەتی؟!. كەواتە هەكاری دیاردەكانی ئیلاهیاتی سیاسی و تۆتالیتاریسم، ڕاسیزم و فاشیزم لە وڵاتانی ئەورووپا و ئەمەریكا چییە؟. لەژیك نییە بەیەن نامۆدێرن و لەوەكانە سەرمایەداری و پیشەسازی بەرهەمهێنانی كاڵاكان گۆشەی نەكردووە.
پوختەی ڕای من ئەوەیە كە بەهەی تایبەتمەندییەكانی سەرمایەداری بۆتایبەتی لەم سەردەمەدا، ئیدی سەرمایەداری وەك (پاشتە شەكەی گۆگڵ)ی لێهاتووەو بە پارچە شەی كۆنی وەك(مۆدێرنیتە و سیكولاریزم) پینە و پەڕۆ ناكرێ.

پەراوێز:

- سۆسیالسیتەكان ئازادی بیروباوەڕی ئایینی بە خەڵكی لە بەرنامەكەیاندایە، و لە كۆمەڵگەی سۆسیالیستدا ماف و ئازادی بیروباوەڕی ئایینی بە خەڵكی بە یاسا دابین دەكرێ.
- لە ئێستادا لە جیهاندا دوو دەوڵەت بە تەواوی سیستەمێكی تیۆكراسی (سایەكراسی) ڕەهایان هەیە، بە شێوەیەك كە پیاوانی ئایینی ڕاستەوخۆ سەركایەتی دەوڵەت و سەركردایەتی باڵای سیاسی دەكەن: یەكەم فاتیكان: پاپا (ڕەبەری باڵای كۆنیسەی كاسۆلیكی جیهانە)، لە هەمان كاتدا پاشای ڕۆما و سەركی

دەستەاتی جەبەجەکردن، یاسادانان و دادوەرییە لەم دەوەتەدا. سەرجەم وەزیر و بەرپرسە باکانیش پیاوانی ئایینی مەسیحین. دووەم ئەران: لە دوای شەشی ١٩٧٩و سیستەمی "ویلایەتی فەقە" پەیەو دەکرەت. ەبەری بای کەماری ئیسلامی کە پیاوەکی ئایینی شیعەیە(مەرجەع)، بەپەی دەستوور خاوەنی دەسەاتی ەهایە بەسەر سوپا، دادگا و سەرجەم جومگە سەرکییەکانی دەسەاتدا. بەام بەپەی اپەرتەکانی(سەنتەری توەژینەوەی پیو)، نزیکەی ٤٣ بە ٤٨ دەوەت لە جیهاندا بە فەرمیی خاوەنی دەوەتی ئایینین، و زیاتر لە ٨٠ وەاتیش بە فەرمی یان ناەسمی پشتگیری یەک ئایین دەکەن. ئیسلام، مەسیحیەت و بودایی باوترینن لەم دەوەتاندا. دابەشبوونی دەوەتە ئایینییەکان بەپەی جەری ئایین: ئیسلام لە ٢٧ وەاتدا وەک عەربستانی سعوودیە، ئەران، و میسر ئایینی فەرمییە. مەسیحیەت: لە ١٣ بە ١٥ وەاتدا وەک ڤاتیکان، یەنان، و دەنیمارک ناسراوە. ئایینەکانی تر: وەک بودایی لە کامبەدیا و بەتان، و ئایینی یەهوودی لە ئیسرائیل. دەتوانین بەین کە نزیکەی ٤٠ بە ٥٠ وەات لە جیهاندا هەن، کە ئایین و ئیلاهیاتی سیاسی تەیاندا، ەەەکی گەورە و فەرمی لە دەسەات و یاسادانان و کەمەدا، دەگەە.

*بەای سەسیالیستەکان سکولاریزم بەرژوازی (Bourgeois Secularism) چەمکەکە بە پەناسەکردنی جەرەک لە جیاکردنەوەی ئایین لە دەوەت کە لەسەر بنەمای بەرژەوەندییەکانی چینی بەرژوازی و بازاەی سەرمایەداری داژاوە.

- ماکس وەبەر دەە، ئەخلاقی پرەتستانت (وەک زاهید و کارکردن و ماندووبوون) ئەو چوارچەوە تیەلەژییەیان پەکهەنا کە بەشدا

اڤەیتر5: گوتنی نا(نەخەر)…. گوتنە پەویستە!.. ئازاد حەمە

..5

"نا"(نەخەر)، کە نکوەیکردن دەخاتە گەروومانەوە بە هاتووەتە

کایەوە؟ بەئەوەی لە کاتی پەیستدا بگوترێت. لە گوتنی"نا" فەرمووونی دەوێت؛ فەرمووونی چنیەتی گوتنی. ئەوش پەروەردە داوادەکات. بەمجۆرە چاندنی"نا"ی پەیست کارکردنکی پەروەردەیانە دەخوازێت تا بزانرێت لە کوێ و بۆ کێ دەگوترێت "نا".
شرۆڤەی"نا"، شرۆڤەی"بۆ"ی لەخۆدەگرێت. ئەمە بۆ مانا بەرتەسکەیەت، کە"نا"دەکەوێتە ژێر سێبەری "بۆ"وە. هاوکێشەی نێوان "نا" و "بۆ" وەک هاوکێشەی نێوان ڕووناکیی و تاریکیی نییە. چونکە گوتنی "نا" و "بۆ" چاوەڕێی یەکناکۆن و پاشکەی یەکیش نیین، مەگەر بۆ ئەوانەی بۆ بیرکردنەوە دەڕۆن "نا" و بۆ بیرکردنەوە دەڕۆن"بۆ". استێ لە ڕووکەشدا "نا"خێی وەک وابەستەی"بۆ" نیشاندەدا، لە لەڕووی لۆجیکییەوە بۆ جۆرە نییە. تەنانەت گوتنی "نا" ئەو هەستەش لە ئەویتردا دروستدەکات، کە جۆرە یاخیبوونێک لەگەڵ خێی دەنێت. ئەمە وادەکات"نا" بەسەرەیەوە لەبەوانرێت.
تێکشکاندنی تێگەیشتن بە"نا" هەڕەشانەوەی ئەو تەماشاکردنە هەڕەیە،کە بۆ گوتنی"بۆ" هەیە. ئەمەش لەسەر ئەو بناغەیەی هیوا هەڕچنیین لەسەر گوتنی بەردەوامی"بۆ"هەکارە، کە گوتنی"نا" قەزەوێنکرێت. لەڕەدا دەبێت بیرکردنەوە ئیشی خێی لەسەر گوتنی "نا"بکا، تا "نا"ش بەدەردی "بۆ" نەبرێت. ئەمە بۆ تەماشاکردنەش دێت، کە گوتنی "نا" با وەک گوتنی "بۆ" بەحورمەت نەکرێت.
گوتنی"نا" بەردەوام ئاسان نییە. چونکە ئەم گوتنە لەسەر ئەوە وەستاوە بۆ کێ و کێی دەگوترێت؟ گومانینەاوێت، "نا"فەمی تێکردنەوە وەردەگرێت؛ بۆ مانایەی پەسندکردن دەبێت بە"نا"یەک. ئەبەتە ئەم"نا"یە بۆیە جێگای خێی دەکاتەوە چونکە پەیستە. بەمجۆرە بێت"نا" تابوو(قەدەغە) نییە. بەهەق گوتنی"نا"، کە لە پەیستییەوە بۆ شایانی ئەویە هەبێت. کەواتە، گوتنی "نا"یەکی پەیست بۆ بەگژاچوونەوەی "بۆ" پرسیەکە لە بیرکردنەوە.
ناشێت نە گوتنی "نا" و نە گوتنی "بۆ" لەناو مەغزی کروزانەوە و لاوازیی لە گوتندا جێکرێتەوە. گوتنی چ "نا" و ج "بۆ" جۆرە جوامێرییەکی دەوێت، کە هەموو ئەوش لە پێوەندیدایە بە خودی بیرکردنەوەوە. استە زۆرکجار بەسختی دەبین"نا"؛ بەڵام ئەو "نا"یە گەر لە پەیستییەکی لۆجیکییەوە هاتبێت گوتنی ئەرکە. جابێتو، بەم جۆرە "نا"یەکین هەست بە تاوانباری ناکین بەرامبەر بەو کەسەی "نا"یەکەی لە ئەمەوە وەرگرتووە.
گوزارەی"نا"سەکردنەوەش دروستدەکات، چونکە پێپێبردنە بە شتێک، کە دێت، کە ڕووددات. بە ئەوانەی ڕانەهاتوون لەسەر گوتنی"نا"، ئەو"نا"یە ناخەژێن و نەگەتیڤە. ئەمە ئەوشمان پێدەڵێت، کە دەبێت شەواز هەبێت، لە گوتنی"نا". چونکە "نا" تاڵە، ناپەسندە و زۆرێک

حەز بە بیستنی ناکەن.
بیانووی دڕژخایەن بە گوتنی "نا" پەویست نییە، گەر بیرکردنەوە پێش گوتنەکە هەبووبێت. بە ئەوەی پەویست نەکات لە سەرەتاوە بڕیت "بڕە"؛ بە ئەمەشیان کاتت پەویستە بە بیرکردنەوە. کەوابێت گوتنی "بڕە" یان "نەخێر" بەرهەمی بیرکردنەوەیە. ئەوەتا بیرمەندی فەڕەنسی ژاک دەریدا پەماندووبێت بیرکردنەوە ئەوەیە بڕیین "نەخێر". ئەمە بە (ئەو) ئەوە دەخاتەووو، کە"" "نەخێر" ەتکردنەوەی پەویستی ەواڵەت و باوەڕی دەستبەجێیە"". لە هەمان کاتدا لە "بڕە"ەکی بە بنەما جیایە کە ەووکەش بێت.
"نا"، کە بڕیگەی حاشا هەنەگری لەگەڵ خەی هەنا توخمەکانی"نا" دەپارێزێت. لەوەڕا "نا" دەرخەری ئەوەیە شایانی گەکردنە. ئەمە لەسەر شەوازی گوتنەکەی"نا" وەستاوە. لەبەرئەوەی بە زەڕەک دەستەاگەیشتن بە "نا"سانا نییە. ئەمەش بەپێی ئەوەی هەندێک لە گەکردنی"نا" دەترسێت.
سەرباریئەوە، بە بەشێک لە ئەمە "نا" بیناکراوە لەسەر ەتکردنەوەی کردارێک، گومانێک، بڕیام خودی ئەو کردار و گومانە پرسیارکیشە لە شیکردنەوە و پرسیارکردن و لەژیک. گەر وابێت لە بەرامبەر ەاستییە نوێیەکان ناتوانین بە ئاسانی"نا" گەبکەین.
وڕەای ئەوەی لای سەرەوە گوترا، گوتنی"نا" ئەو هەستەش لە ئەویتردا دروستدەکات، کە گەکردنی"نا"جەڕە یاخیبوونێک لەگەڵ خەی دەنێت. ئەمە وادەکات "نا" خەشویستنەبێت و تەگەیشتن بە "نا" بەرەو هەڵدەربچێت. لە "نا" گەواهی دەدات لەسەر شتێک متمانەی تیا نییە، کە هەشتا پەیپەنەبراوە. بەیە گشت"نا"کان یەک مانا و تامیان نییە، هەمان ناواخن و تایبەتمەندیی دروستینەکردوون.
ەاستە گوتنی "نا "دیدێکی ەخنەگرانەیە بڕیام زەرجار دیلی فشارەکانە. ئەمە بەمانایی و سەرکەنەکردنیش لەگەڵ خەیدا دەنێت. هاوکات ئەمە ئەوەمان پێدڕێت،کە هەردەم "نا"کان لەکاتی خەیاندا نەگوتراون. بۆ؟زەرەک "نا" فریودەر و چەواشاکارانە، گوتنیان شکستیهێنەر بەئەوەی پێیدڕێن"نا". لەرە دەتوانین ئەوەش بڕین، کە "گەلەکجار بیرەکەیەک بە ەاست دەزانین بەبە ئەوەی پەویستمان بە بڕیگەی فەرمی هەبێت. دەتوانین بیر لەو شتانە بکەینەوە،کە باوڕەمان پێی نییە، لە کاتێکدا زەرجار بیروباوڕەکانمان شەوازی بیرکردنەوەمان فلتەر دەکەن".
سەرئەنجام ئەوەش دڕێین، ئەی کە گوتنی "نا" نەیتوانیبوو ەگەکی قووە لە کولتوور، یان نەریت داکوتێ چۆن؟ لەرە ناخوازین گفتوگۆکە بەرەو ئەوە بڕین کولتووریکانی"نا" خەمناکیمان بە دڕنێ و ناچارماندەکات بە "بڕە"ی پەشوخت.بڕیام بەپێی جوگرافیای

بیرکردنەوەکان بێت لە هەندێک کولتوور یان نەریت"نا" شتێکی دیکە وەردەگرێت و ناواخنێکی دی هەیە.
لە کۆتایدا، گرنگ هەما بە ئەوە بکەین"بە"سەرقافڵەی"نا" نییە. خودی "نا"ش روداوە تاڵ و خەمبارانەکەی ناو "بە"نییە. چونکە گوتنی"نا" توانایەکیتر بیرکردنەوەیە. کاتێک لەسەرتاوە ناخوازین بڵێین"بە" لەبەرئەوەیە پێویستمان بە کاتە بە بیرکردنەوە بە گوتنی شتێکی تر. ئەمە بەو تێگەیشتنە نایێت کە نەگوتنی"بە" گفتگۆی بەدوادێت.هاوکات گوتنی"نا" لەبەرناواخنە نەرینییەکەی وزە و خواستی دەوێت. واتە گوتنی "نا" دەشێت بەر هەندێک شیاویتر خرێت: نا بەمناگونجێت لە ئیستادا، نا لەو بارەوە زانیاریم نییە، نا ناخوازم چونکە... .

ئازاد حەمە
پرۆفیسەر لە فەلسەفە لە زانکۆی سلێمانی

قەیرانی سووتەمەنی حکومەتی خستەتە نێو تەڵەی سەرمایەدارانەوە.. سەلام عومەر

یەکێک لە قورسترین سەرئێشە گەورەکانی ئەمڕۆی هاووڵاتیان لە هەرێمی کوردستان، قەیرانی بەردەوامی بەنزین و بەرزیی نرخکەیەتی لە کاتێکدا سووتەمەنی بووتە بەبڕی پشت و بنەمای سەرکیی بەڕێوەچوونی کاروبارە ڕۆژانەکان، بەڵام هاووڵاتیان ناچارن جگە لە دەستکەوتنی بە نرخێکی گران، کاتێکی زۆر لە نۆبە درێژکاندا لەو گەرما و سەختییەدا بەفیڕۆ بدەن.
ئەوە پەمان دەڵێ بەباکی دەسەڵات گەیشتە ئاستێکی باڵاو کووتە نەو تەڵەی سەرمایەداران و ئەوەی لە ڕابردووەدا بەخێی دروستی کردووە ئێستا وەک گەورەترین کێسپ لەبەردەمی قوتبەتەوە و هەر بەیارمەتی دەدات ناتوانێ پلانەکانی سەرمایەداران تێپەڕێنێ و زوو پاشکشەدەکات، ناکرێ لەنەو وڵاتێکی پڕ لە نەوت و غاز بین و کەچی خەڵک بەدەست قەیرانی سوتەمەنیەوە بناڵێنێ و خەڵ بدرێتە دەست

قەدەری ئەو کەسە سەرمایەدارانەی سەر بەدەستاتن و لە بەرچاوی وڵاتە هەرەمایەتیەکان و دەستان و دوژمن هاوڵاتی خۆت بچووسنیەوە و لە بەرامبەر قیرانەکانی موچە و سوتەمەنی و پێکنەهێنانی حکومەت و دیان کێشەی دی دەستوەستان بی.
ئەوەی قبوڵنەکراو و جێگەی سەرسوڕمانە، سروشتی ئەم هەرەمەیە، ئاخر هەرەمی کوردستان سەرچاوەی دەوڵەمەندی نەوتی خاوەن و خاوەنی پاڵاوگەی جەراوجەرە، کەچی هاووڵاتیەکەی لە دەخێکی خراپدایە، خراپ بەقەت ئەو خراپیانەی لە سەرەتای ئاپۆیین هەیبوو، هەر لەمبارودۆخەشدا ئەوەتا موچە دوادەکەوە و کەچی قەرزی کەنی کاربای هاووڵاتیانی دەوڵەتەوە و خەشی کە قەرزەکی زەری هەمان ئەو هاووڵاتیانەی لەسەرە نایداتەوە.
ئەم دۆخە نەگونجاوە کە بەردەوام دووبارەبوونەوەی هەیە کاریگەریی نەرێنیی ڕاستەوخۆی کردووەتەسەر تەواوی کەرتی ژیان و ئیفلیجبوونی ژیان و گوزەران گرانی بەنزین ڕاستەوخۆ نرخی گواستنەوە، کەڵی ئەتەمبەل و کاڵا و پەداویستیە سەرەتاییەکانی ژیانی بەرزکردووەتەوە، شەقامەکانی وەک سەردەمی کەرنتینە نیمچە چۆڵ کردوە.
ماندووبوونی دەروونی و جەستەیی نابە درێژکان لەو گەرمایەدا بووەتە ئەشکەنجەیەکی ڕۆژانە بە شەقڵەران و کرێکارا، ئەوە بەدووری مەزانن گرژیی کەمایەتی لەبکەوێتەوە و بارودۆخ بەجۆرێک بشێڕێ چارەسەری ئەستەم بە، هەروا بەردەوامیی ئەم فەرامۆشکردنە دوور نییە ببێتە هۆی تەقینەوەی ناڕەزایی بەرفراوانی جەماوەری، چونکە توانای بەرگەگرتنی هاووڵاتیان گەیشتووەتە لوتکە.
بە ڕەگریکردن لە پێکەوتنەی تەواوی ژیان و ڕوینەوەی ناڕەزایەکان، پەویستە دەسەڵات و لایەنە پەیوەندیدارەکان بە زووترین کات هەنگاو بەرەو چارەسەری قیرانەکان بنێن، ئەویش بە دابینکردنی بەنزین بە نرخێکی گونجاو هاوشێوەی ناوچەکانی تری عێراق و وڵاتانی دراوسێ، پەویستە نرخەکان دابەزێنرێن و لەگەڵ داهاتی تاکدا بگونجێنرێن.
کۆنتڕۆڵکردنی کوالێتی و نرخ، پەویستە چاودێریی توند بەسەر بەنزینخانەکاندا هەبێت و ڕێگری لە قەرخکاری و بەرزکردنەوەی نایاسایی نرخ بکرێت.
کارپێکردنی پاڵاوگە خەماڵیەکان بە خزمەتی خەڵک، نەک داهاتی نەوت و پاڵاوگەکان دەبێت لە پێناو دابینکردنی پەداویستیە سەرەتاییەکانی ناوخۆدا بەکاربهێنرێت، نەک قوربانیدان بە ژیانی هاووڵاتیان و تەواوی داهاتکان بژێتە باخەڵی ئەو سەرمایەدارانەی خەتان درووستان کردوون و ئێستاش بەداوی ئەوانەوە

گیر بوون.
قیرانی سوتمانی و موچ و بنزین بتایبتی، َ تنها کشیکی ئابووریی ساد نیی، بکو تاقیکردنویکی گوریی بر پرسیارتیی دسات برامبر هاووتاتییانی خی، ئگر بر زووترین کات چارسری یشیی بر ندزرتو، ئوا بدنگیی خك دگت بر شپلکی بهزی نازایی کر کنتکردنی ئاسان نابت.

ئگر ئم سر بگرت، پککر بر دستی خی خی وک تیرریست دناسنت!.. شرکر کرمانج

ئمن نازانم لر داهاتوو چی وو ددات، دکرت ئم پژیاسایی کر بناوی "بهزکردنی هاوپشتی نیشتمانیی و ئامزانی کمایتی" اپش کراو، لر داهاتوودا درگایک بر ووی کورد دا بکاتو و لودا لر میدانی سیاسی و پرلمانی ئسپی خی تاودا، بام ئوی لو دقر بر چاوخشانکی خرا هدهنجر، زر بر کورتی چونکر قسی زیاتر هدگرت، ئمانن:
یکم، پککییکان یان ماندوو و شکت بوون و تاقتی شیان نماو و توانای برنگاری و درژدان بر خباتی چکداریان گیشتتر سفر، یان بر ئازادکردنی ئجلان، یان هردووکیان بسریکو، ئوا ئامادن خیان و مژووی خیان بدستی خیان لکدار بکن و نازناوی "تیرر" بناوچوانی خیان و بزووتنوی زگاریخوازی نتویی لر باکوور ونن. چونکر وک لر دقی پژیاساکر بر اشکاوی لر ماددی پناسکان، دت: "Organization" means the PKK/KCK terrorist organization and all affiliated formations thereof"، واتر، مبست لر "کخراو" کخراوی تیرریستی پککر و کجکر و هموو ئو کخراوانش کر پیونددارن بر پککر و کجکر. لوانیر کسانک هبن بن جا خر تورکیا هر بر پککر و کجکی گوتوو تیرریست. وام بییر، ئم استر، بام: یک، ئم دقکی فرمیی و یاساییر و

کاریگەریی زەر زیاتر و جیاوازترە لە بەیانات و قسە و پەوپاگەندەی دەوەت. دوو، دەیان ئەندامی دەم پارتی نزیک لە پەکەکە واژەیان کردووە، کە نوەنرایەتی کورد دەکەن لە باکوور. ئەمەش واتە نەک هەر تورک و دەوەتی تورکیا پەکەکە و کەجەکە و پەیوەندارەکانیان بە تیرەریست لە قەەم داوە و ناوزەد کردووە، بەکوو مانای ئەوەیە کە کورد خەشی ئەم ەکخراوانەی وەک تیرەریست ناساندووە. لە کوەش؟ لە دەکیومەنتەکی فەرمیی-دەوەتییەدا، کە تا دەیان ساەیدا یاساناسان و سیاسەتوانان و توەژەران دەگەنەوە سەری.

دووەم لەوەش ترسناکتر، ئەم پەژەیاسایە پە داگری لەسەر ئەستەپاکی دەوەتی تورکیا لە سەد ساە جینەساید، زمانکوژی، کولتوورکوژی، ژینگەکوژی و تواندنەوەی لانی کەم دە (١٠) ملیەن کورد لە تورکیا، دەکات چونکە لە دەقەکە نەک هەر پەکەکە و چەکدارەکانی وەک تاوانبار نیشان دەدات، بە یەک وشەش ئاماژەی بە کردەوە و ەفتارە شەڤینی و دژە-کوردییەکانی دەوەتی تورکیا نەکردووە. بەکورتی، ئەمە کارنامەی خەتاوانبارکردنی کورد و بەرائەتی تورکە.

سەیەم، ئەم دەقە تەسلیمبوونەوەی پەکەکە و هەموو ەکخراو و دامەزراوەکانی پەکەکەیە بەبە هیچ گەرانتییەک و داواکردنی هیچ مافەک. لەوانەیە کەسانەک بەن ئاخر ئەوە تەنیا یاسای لەخەشبوونی ئەندامانی پەکەکەیە. بەام پرسیارەکە ئەوەیە ئەدی بە هەر لە هەمان دەق چەندین گەرانتی بە لایەنەکەی دیکە فەراهەم کردووە. لە استیدا، هەر لەو دەقە دەوەتی تورکیا دوو گەرانتی زەر گرنگی مسەگەر کردووە. یەک، دەبەت پەکەکە هەموو چەکەکانی تەسلیم بکات، خەی بەتەواوی هەوەشەنەتەوە لەگە هەموو دامودەزگاکانی و ەکخراوە پەیوەندارەکانی (کە دەکرەت پەیەدە و هەسەدەش بگرەتەوە) ئینجا، ئەنجوومەنی ئاسایشی نیشتمانیی تورکیا بە بەیارەک ئەوە پشتەاست بکاتەوە، ئەوسا ئەم لەخەشبوونە دەخرەتە مەیدانی جەبەجە کردن، کە وابزانم شەش مانگی بە دانراوە. واتە، ئەگەر عەوەل پەکەکە مەرجە سەپەنراوەکانی سەری جەبەجە نەکات، ئەوە دەوەتی تورکان هیچ هەنگاوەک ناهاوەت. دوو، دەوەتی تورکیا لە دادگاییکردنی هیچ کەسەک خەش نابەت بەکوو ئەوانەی کە داواکراون و مەحکەمەیان لەسەرە، کە هەموو ئەندامانی پەکەکە داواکراون لەلایەن دادگاوە (مەگەر کەسەک پەیوەندی بە پەکەکەوە کردبەت کەس نەیزانیبەت)، تەنیا دادگاییکردنیان دوا دەخرەت بەپەی تاوانەکانیان. بە هەندەکیان پەنج ساە دوا دەخرەت و بە هەندەکی دیکە دە ساە. ئەمەش مانای ئەوەیە کە دەوەت حەز بکات دەتوانەت بە ئاسانی تەشقەە بە گەاوە و تەسلیمبووەکان بکات.

بەکورتی، ئەمە ەشنووسە و هیوادارم نەچەتە بواری جەبەجەکردن و

دەرفەت مابەت بە ئەندامانی کورد لە پەرلەمانی تورکیا و لیژنەکان کە بەبنەما لەسەر ئەخنەکانی ئەمەمانان پەداچوونەوە و هەمواری بکەن. ئەگەر ئەمە نەکرەت، ترسناکترین خاە لەم پەژیە خەتاوانبارکردنی پەکەکەیە بەدەستی خەی، ئەمەش لەکەوتەی ئەجگار قورسی بە خەبات و تەکەشانی کوردانی باکوور دەبەت. بەپەی ئەم پەژیەیاسایە، پەکەکە دەبەت، من هەە بووم، من تیرەر بووم، من جودایخواز بووم، ئەوەش لەسەر حەق بوون.

خوەندنەوەیەک بە دەقی «زامەکی کراوە» لە نووسینی سەلام عومەر.. نورەدین جاف

دەقی «زامەکی کراوە» لە نووسینی سەلام عومەر، تەکستەکی قووەی شیعری/ئەدەبییە کە پەە لە سیمبولی نیشتمانی، ئازاری مەژوویی و وەنەی گەورەی دەروونی. ئەم دەقە لە ەەگەی زمانەکی ناسک و هاوکات پە لە زەبر و سوتانەوە، وەنەی مرەڤی رەژهەەاتی و بەتایبەت مرەڤی کوردی دەکەشەت کە چەن لەنەوان مەژوویەکی پە لە برین و جوگرافیایەکی بریندارداە دەژیت.
لە سەرەتای دەقەکەدا، شاعیر لە پەناسەکردنەکی کلاسیکی بە برین دەردەچەت و دەیگوازەتەوە بە ەەهەندەکی فەلسەفی و مەژوویی:
«زامەکانمان تەنیا شوەنەواری خەنجەر نین / مەژوویەکن و…. لەسەر جەستەی مرەڤایەتی نووسراونەتەوە»
لەرەدا برین تەنها ەووداوەکی تەپەە نییە، بەەکو «مەژوو» خەیەتی کە لەسەر جەستە نووسراوەتەوە. ئەمە ئاماژەیە بە ئەوەی کە نەتەوە یان مرەڤی خاوەن زام، مەژووەکەی لە ەەگەی ئازارەکانیەوە دەخوەنرەتەوە. هەروەها وەسفکردنی زامەکان بەوەی پەن لە «هاواری بەدەنگی» وەک پارادوکسەکی ئەدەبی کار دەکات؛ بەدەنگییەک کە لە هەر هاوارەک دەنگدارتر و قورسترە.

شاعیر خەمی نیشتمان لەگەە خەمی تاك تەکەە دەکات و چەند وەنەیەکی کاریگەر بەکاردەهەنەت:

- وەک شوشەیەک بە مستی خەمان شکابێ: ئاماژەیە بۆ بێشداربوونی خودی کەمەنگ لە لێکترازانی ناوخۆیی یان تراژیدیاکانی خۆیدا.
- یان هێلانەیەک بەدەستی خەمان سوتابێ: هێما بۆ لەدەستدانی لانکەی ئارامی و ماڵ و حاڵی خۆبەخۆ سوتێنراو یان کاولکراو.

ئەم خەمە نیشتمانییە لە دەقەکەدا تەنها هەستێکی ڕەحنی نییە، بەڵکو دەچێتە ناوگۆشت و خوێنەوە: «چیتە نێو ڕەگی درەختەکان و بنێو دەماری گۆشمردەکاندا ڕەتبووە»، کە ئەمەش نیشانەی تێکەڵبوونی ناسنامەی مرۆڤ بە خاک و سروشتی کاولکراوی دەوروبەری.

. مەترسیی بەدەنگی لە بەرانبەر ستەمدا

ڕیەکێک لە خاڵە هەرە گرنگەکانی ناو دەقەکە، دووبارەبوونەوەی پرسیارە ڕەحئاشکرێیە: «ئاخ... لە چ بەدەنگیەکداین؟» شاعیر بەدەنگیەکەی بە شێوازێکی زەر تراژیدی هەڵسەنگاندووە و دەڵێت:

«بەدەنگیمان لە خەنجەری جەلادەکان بکوژتر و لە شمشێری هاوسەکانمان تیژترە»

ئەم ستایە ڕەخنەیەکی توند و قووڵە ئاراستەی بەدەنگیی ناوخۆیی یان بەدەنگیی بەرانبەر بە نادادپەروەری دەکات؛ بەدەنگیەک کە لە چەکی دوژمن و هەرشی دەوروبەر کوندتر و ترسناکترە، چونکە خودی قوربانییەکە دەکوژێت پێش ئەوەی جەلاد کارەکەی تەواو بکات.

لە بەشی دووەمی دەقەکەدا، شاعیر سروشت (هەور، چیا، با، درەخت) تێکەڵ بە تراژیدیای مرۆڤ دەکات. سروشت لێرەدا بەلایەن نییە، بەڵکو ئاوێنەی دەناڵەنێت:

- «ئاوە زامی خاکە دەمی کراوەتەوە»
- «ناڵەی چیایە خرێکی پارچە بوونە و / تەور بریندارێ دەکا»

تەور، با و هەوری پە لە شەک، وەک هەمای تێکشکاندنی قەڵا سروشتی و مرۆیەکان دەردەکەون، کە چەن دەسکەوت و ئەزموونکان لەگەڵ خۆیاندا دەبەن و شوێنەوارێک بە مانەوە نایەنێنەوە.

ئەنجامگیری

دەقی «زامێکی کراوە» تابلۆیەکی ڕەساسی و غەمگینە لە هاوکێشەی مرۆڤ، خاک و مێژوو. سەلام عومەر لە ڕەگەی وێنەی شعریی بەهێز و پە لە هەستەوە، توانیویەتی بریندی دەروونی و نیشتمانی لە قالبێکی تێکستێکی ئەدەبیی کاریگەردا ڕەکبخات، کە تیایدا برین تەنها شوێنەوار نییە، بەڵکو تاکە ناسنامەی

مانو و برهمهنانی یادوریی بنوکانی داهاتوو
نوردین جاف✍
.....

زامکی کراو
سلام عومر

زامکانمان تنیا شونواری خنجر نین
مژوویکن و....
لسر جستی مرڤایتی نووسراونتو
هر برینکمان پ لهاواری بدنگی
ئاخ... لچ بدنگیکداین؟
هر ئازارکمان، چیرککی لهگبدایو
بنوکانی جدهین
خمی ئم نیشتمان هلا هلای کردووین
وک شوشیک بمستی خمان شکابی
یان هلانیک بدستی خمان سوتابی
خمی ئم نیشتمان
چتنو رگی درختکان و
بنو دماری گشمردکاندا رتبوو ....
جارکی دی زامکانیان دکاتو،
ئاخ لچ بدنگیکداین؟
نخشی نیشتمانکی ئنجنکراو
خونی لبر دوا و
دکان وشک دکاتو
زامک....
بهمیش درگای ئازارکانمان بوا دکا
بدنگیمان لخنجری جلادکان بکوژتر و
لشمشری هاوسکانمان تیژتر
ئاخ... لچ بدنگیکداین؟
ئو زامی خاک دمی کراوتو ....
هور تیماری دکا
نای چیای خریکی پارچ بوون و ....
تور برینداری دکا
وک نی باند فافنکانی ئاسمان
کبسرماندا دبارن و
درختکانمان بگو دبن و

زامەکانی خاک دەکەنەوە،
هەور و با
ئەزموون و دەسکەوتەکانمان بابردە دەکەن
ئاخ...لە چ بەدبەختیەکداین؟

هەندە فەلسەفەیی و هونەرییەکانی ئیستاتیکا؛ لە جوانییەوە سروشتییەکانەوە تا ئەزموونی ئەدەبی.. کارزان عزیز عەبدولرەحمان

ئیستاتیکا یان جوانیناسی وەک لقێکی بنەڕەتی لە فەلسەفە، دەپەرژێتە سەر لێکۆڵینەوە لە سروشتی جوانی، هونەر، تام، هەروەها ئافراندن و چێژوەرگرتن لە جوانی، و پرسیار لەوە دەکات کە مرۆڤ حەز بە دیتن یان گوێگرتن لە چی دەکات و هەکاری ئەو حەزە چییە. لە زمانی یۆنانیدا ئەم چەمکە بە ناوی ئیستاتیکا ناسراوە کە بە مانای هەستبوون دێت و وەک بەشێک یان لقێک لە فەلسەفە گرنگی بە دەرککردنە هەستییەکان دەدات و بە شێوەیەکی نەریتی خۆی بە جوانی و بابەتی جوان لە سروشت و هونەردا خەریک دەکات. ئەم چەمکە بە گشتی ئاهەنانکردن بووە لەسەر ناسینی جوانی، چونکە سەرنج دەخاتە سەر وردەکاری و فەرمی جوان و هارمۆنی و زیادکردنی شادمانی و نەرم و نیانی، و بە چەندین جۆری جیاواز پەیوەندی هەیە لەگەڵ ئەو زمینەیەی کە لەی دەکۆڵێتەوە.
مشتوومی سەرهەڵدانی لێکۆڵینەوە ئیستاتیکییەکان لە ڕۆژئاوادا دەگەڕێتەوە بۆ سەردەمی فیلەسووفە مەزنەکان، بە جۆرێک کە یەکەم لێکۆڵینەوەی سیستماتیک لەم بوارەدا لایەن ئەفلاتوونەوە ئەنجام درا، پێش ئەوەش فیساگۆرس پێی وابوو کە هارمۆنی یاسای بنەڕەتی جوانییە. جوانیناسی یەکێکە لە پێنج لقە سەرەکییەکەی فەلسەفە لە پاڵ مەعریفە، لۆژیک، ئەخلاق و میتافیزیک، و بە مانا گشتییەکەی

بریتیە لە تیۆری جوانی لە دوو سەنگەوە، واتە جوانیی سروشتی و جوانیی هونەری، و بە واتە دیاریکراوەکەشی بریتیە لە تیۆری هونەر. لەم ڕوانگەیەوە جوانی وەک دیاردەیەکی سەرانسەر پەیوەندیدار بە هەستەوە ڕەچاو دەکرێت کە خاوەن بایەخێکی ڕەحی و دڕوونیە، و لە سەدەی نۆزدەهەمدا هەگڵ جوانیی بە وەنەی ڕەنگدانەوەی هەستئامێزی هزر لە قەڵەم دەدا و گرنگیی زۆری دەدا بە باسە تیۆرییەکانی کانت، تا لە سەرەتای سەدەی نۆزدەهەم بەملاوەش جوانیناسی بە شێوەیەکی بەربڵاو هاتە ناو جیهانی ئەدەبەوە.
پەیوەندیی نێوان مرۆڤ و جوانی مۆژوویەکی کۆنی هەیە کە هاوتەمەنی بوونی مرۆڤایەتیی لەسەر زەوی، چونکە مرۆڤ لە ڕەگەی هەستەوەرەکانیەوە هەمیشە هەوڵی داوە کە لە دەوروبەرەکەی تێبگات و واتای بۆ ژیان پەیدا بکات. کاتێک باس لە ئیستاتیکا دەکرێت، تەنها مەبەست لە جوانکاریی ڕووکەش نیە، بەڵکو قووڵبوونەوەیە لەو پەیوەندییە نێچیرەوانەی کە لە نێوان مرۆڤ و جیهانی دەرەوەدا بوونی هەیە. هەستکردن بە جوانی پرسەیەکی ئاڵۆزی دڕوونی و مشکە کە تەیدا مرۆڤ تەنها وەک بینەرێک سەیر ناکات، بەڵکو بەشداریەکی ڕاستەوخۆی ڕەحی لەگەڵ ئەو دیمەن یان بەرهەمە هونەرییەدا دەکات کە دەیبینێت یان گوێی لێیە.
لە ڕوانگەی فەلسەفیەوە، لەکۆینەوە لە جوانی و هونەر یارمەتی مرۆڤ دەدات کە لە سنوورە ماددیەکانی ژیانی ڕۆژانە تێپەڕێت و ڕوو لە جیهانێکی باڵاتر بکات. فیساگۆرس بە جۆختکردنەوە لەسەر هارمۆنی وەک یاسای بنەڕەتی جوانی، دەرگای بە تێگەیشتن لە ڕەسەگەردوونیەکان کردەوە، چونکە پێی وابوو کە هەموو گەردوون لەسەر بنەمای ڕێکخستن و هاوسەنگیەکی ماتماتیکی و فیزیکی بونیاد نراوە کە کاتێک لەگەڵ هەستی مرۆڤدا دەگونجێت، مانای جوانی بەرهەم دەهێنێت. ئەم تەوانینە بنەمایەکی بەهێزی دا بە هونەر و تەلارسازی و مۆسیقای کۆن تا لەسەر بنەمای پێوەرە وردەکان گەشە بکەن.
ئەفلاتوون و پاشان ئەرستۆ ئەم ڕووبەریان فراوانتر کرد و جوانییان بەستەوە بە دادپەروەری، راستی و جیهانی نموونەییەوە. لە لای ئەفلاتوون جوانیی جیهانی ماددی تەنها سێبەرێکە لە جوانیە ڕەها و ئاسمانیەکان، لە کاتێکدا ئەرستۆ زیاتر ڕووی لە واقیع کرد و لە ڕەگەی چەمکی پاکبوونەوە یان کاتارسیسەوە لە تراژیدیادا، گرنگیی بەو کاردانەوە دڕوونی و هەستییە دا کە بەرهەمی هونەری لە دڕوونی بینەر یان خوێنەردا درustی دەکات. ئەمە پیشان دەدات کە ئیستاتیکا هەمیشە پردێک بووە لە نێوان واقیعی بەرجەستە و جیهانی ناخەوە.
لە سەردەمی نوێ و لەگەڵ هاتنی شۆڕشی فیکری و فەلسەفی لە ئەوروپا،

فیلسووفکان بە شوازکی جیاواز چاویان لە جوانیناسی کرد. ئیمانوەل کانت لە لەکەینوەکانیدا جەخت لەوە دەکاتەوە کە ئەزموونی ئیستاتیکی بریتییە لە چژوەرگرتنەکی بەمبەست و بەبەرژەوەندی، واتە مرۆڤ کاتەک سەیری تابلەیەک یان دیمەنەکی سروشتی دەکات و بە جوان وەسفی دەکات، هیچ مەبەستەکی ماددی یان بەرژەوەندییەکی شخصی لە پشت ئەو پەسندکردنەوە نییە، بەکو تەنها هارمەنی نەوان هەزەکانی تەگەیشتن و خەیاڵە لە دەروونیدا. ئەمەش ئیستاتیکای کردە زانستەکی سەربەخە کە جیاوازە لە زانستەکانی تر و پەیوەندی بە ئازادیی ەهای ئەزموونی مرۆڤەوە هەیە.

هەگەیش لە لای خەیەوە لە سەدەی نەزدەهەمدا جوانیی بە باڵاترین شەوەی دەرخستنی حەقیقەت زانی لە ەگەی هەستەوە، و پەی وابوو کە هونەر و جوانی ەنگدانەوەی هزرن کە لە چوارچەوەی ماددەدا خەی دەردەخات. لە ەوانگەی هەگەوە، هونەر قەناغەکە کە تەیدا ەح هەوە دەدات خەی بناسەت و لە ەگەی هەما و نیشانەکانەوە لە دەرەوەی خەی تەبگات. ئەم تەوانینە فەلسەفییە زەمینەیەکی زەینی بە هونەرمەندان و نووسەران ەخسا تا لە بەرهەمەکانیانچدا تەنها بەدوای جوانیی ەووکەشدا نەگەن، بەکو ەهەندە فیکری و فەلسەفییەکانیش تەکە بە بەرهەمەکانیان بکەن.

لە سەرەتای سەدەی نەزدەهەم بەملاوە، کاتەک جوانیناسی بە شەوەیەکی بەربەاو هاتە ناو جیهانی ئەدبەوە، گەانکارییەکی بنەتی لە شەوازی نووسین و خوەندنەوەدا ەوویدا. ئەدەب ئیتر تەنها کەبەکەی وشە و ەستەسازی نەبوو، بەکو بوو بە گەورەترین شانە بە نیشاندانی تەکشکاون و سەرکەوتنەکانی مرۆڤ، خەمەکییەکان، هیواکان، و قووەاییەکانی دەروونی مرۆڤ. نووسەر و شاعیران بوون بەو فیگەرە ئیستاتیکیانەی کە توانایان هەبوو دیاردە سادەکانی ژیان بگەن بە شاهکاری ئەدەبی و لە ەگەی زمانەکی پە لە وەنە و هەستەوە، خوەنەر بگوازنەوە بە جیهانەکی تر.

لەم چوارچەوەیەدا، دەقە ئەدەبییەکان بوونە هەگری بەهایەکی گورەی ئیستاتیکی کە لە ەگەیەوە مرۆڤ نەک هەر چژ وەردەگرەت، بەکو فەری ئەوە دەبەت کە چەن جیهان لە ەوانگەیەکی مرۆڤدەستانە و قووەترەوە ببینەت. زمانی ئەدەبی زمانەکی تایبەتە کە سنووری ئاسایی تەدەپەنەت و لە ەگەی مەجاز، کینایە و وەنەی هونەرییەوە، واقیعەکی نوە دروست دەکات کە تەیدا زمان خەی لە خەیدا دەبەتە ئامانجەکی جوانیناسی.

کەتاییهاتنی ئەم ەوانگە فەلسەفی و ئەدەبییانە پەمان دەەت کە ئیستاتیکا تەنها وانەیەکی تیەری نیست، بەکو چاویلکەیەکە کە مرۆڤ لە ەگەیەوە سەیری جوانییەکانی ژیان، سروشت و هونەر دەکات. لە

جیهانی پ لـ بشوی و خرایی ئمشدا، گانو بـ ئیستاتیکا و بها جوانیناسییکان تاک ئگیـ بـ پاراستنی ئحی مرڤایتی و جوانکردنی ژینگی دروونی و کمایتی، چونک مرڤ بـ بـ جوانی و هونر و چژورگرتن لـ داهنانی ئحی، وک بوونورکی وشک و بـ گیان دمنتو کـ تنها لـ پناو بقاوی ماددیدا دژی، لـ کاتکدا جوانی و ئیستاتیکا ئو وشناییـن که مانایـیکی قوو و بسنوور بـ بوونی مرڤ دبخشن.

قوربانی بوون/ جلاد بوون/ موسومان بوون و شتی تریش.. نوزاد بندی

پویست بو هموو ئشبینییـ ناکات، چونک هرچییک لـ کمگادا بگوزرت، ئیشی دستی خمانـ، (ذلك بما كسبت ايديكم ..) لـ قورئاندا هاتوو، واتا ئو ئیشی دستی ختانـ.
هموومان لـ ناهمواریـیکاندا بشدارین، ئیتر بـ شویکی استوخ لـ پسکاندا بووین، یان نااستوخ، لـ ئی بدنگیی و چاوپشیی و ئاگر سوور لـ خم دوورو.
هموومان نائومدیی باوبکینو ئگینـ چی؟ لـ کاتکدا هموومان بـ جر لـ جرکان ئو دخمان دروستکردوو و قبومانـ و تیدا ئژین و وچیش ئخینو ..
هر بیـ ئم ئدبیاتی نازایی بوون و ئشبینییـ برامبر بـ هموو شتک، همان ئو ووتاری دساتیـ کـ خیان گندییان دروستکردوو و لیژنیش پکدنن بـ نهشتنی گندیی .. همان ئو نازیی بوونی حیزبـ ئیسلامییکانـ له یکتی و پارتی کـ بچی یکناگرن، لـ کاتکا خیشیان یکناگرن و چند جرک لـ ئیسلاممان لا دست ئکوت.
هییک کـ بـ کمـ کردوومانـ، ئبـ بـ کمـ استی بکینو.. نیشتمانـ، کولتوور، مژوویک، کـ بـ هموومان شواندوومانن، ئبـ بـ هموومان چاکیان بکینو..
ئگینا من لـ جی خمو، خم بـ فریشتـ ببینم و ئوانیش بـ

شەیتان .. ئەو لە شوێنی خۆیەوە، خۆی بە ماندووبلا دابنێ و ئەوانی تریش بە نیشتمانفرۆش .. تۆ لە شوێنی خۆتەوە، خۆت بە بێتاوان و قوربانیی دابنێیت و ئەوانی تریش بە تاوانبار و ڕاوچی، ناگەین بە هیچ .. کێشەکان کە خەمان دروستمان کردوون، لە جیاتی چارەسەریان بکەین، ئێکەین بە فتبۆڵک و هەر یەکەی بە ئەوی تری هەڵدەدات هەتا یارییەکە کۆتایی دێت.
کێشەی موسوڵمانی ئەمڕۆ بە گشتی و موسوڵمانی کورد بە تایبەتیی ئەوەیە، ئێیانەوە وەک مرۆڤێکی ئەوروپیی بژین، لە هەمان کاتدا وەک خەلیفەیەک حەق و حیسابیان لەگەڵدا بکرێت.. ئێیانەوە بە دنیاوە بنوسێن و ئاوێتە بن، هەمان کات لە ئاسمانەکانیشدا فریشتەکان کارئاسانییان بۆ بکەن.. ناڕازایەتییەکانیشیان زۆرینەیان بە کەمبوونەوەی خزمەتگوزارییە مادییەکانی دنیایە، نەک بە کەمتەرخەمییەکانیان لە ئەرکە ئاینییەکانیاندا ..
ئەوانەیش هەمووی بە ئەوە ئاگادارکراوەتەوە، پەیوەندیی هەر یەکەی بە تەنیا بە خۆی ئەژی .. هەر یەکەی بە خۆی حوکمەتکە ..بە خۆی بیریارەکە ..بە خۆی ڕەبەرەکە..
ئەمەیش عاقیبەتەکەی خراپتر ئەبێ، ئاگەر نەگەڕێنەوە بە لای ئاسمانی ئایەتەکانی قورئان، کە پەیوەندیی مرۆڤبوون و ڕابەرایەتیی ڕاستەقینەیە لەو دنیا خیانەتیدا.
ـ(ئەها .. خەریکە بڕۆم بە خوا زانام ئەو هەموو ووشەیەم نوسی ..ئای چەند دانام !! .. ئا ئەمەیە لوتبەرزیی و خۆ بە شت زانین و خۆبەکەم بە هیچ نەزانین ..خۆ بە فریشتە زانین و خۆبەکەم بە شەیتان زانین ..ئەو لووتبەرزییە لە کافامیی و لە زۆریی دنیاپەرستییەوە دێ .. لە خۆشویستنی دنیا و ترس لە مردنەوە دێ .. لە عەشقی دنیا و هاوەڵێتی شەیتانەوە دێ و ..لە ڕق لە مردن و ڕق لە دیداری خواوە دێت ..
ئەم دنیا خۆشویستن و ترسان لە مردنە، کێڵگەی دروست ئەکات.. کەسێک دروست ئەکات ترسنۆک و خۆپەرست و دوور لە شەڕش، وەک ئەو مرۆڤانەی ئەمڕۆ لەسەر زەمین ئێیانبینین، بە نمونە پاپا نیو ئەوەندەی پێتین و تەمپ نادادییان نەکردبوو، شەڕشێکی گەورەی نەنیسانیسیان لە دژی ئەنجامدا کە هەموو ئەوروپای گرتەوە، ئەی بۆچی ئەمڕۆ ئەو شەڕشەووە نادات؟ بە هەی ئەوێیە مرۆڤکان عەشقی دنیا بوون و لە مردن زۆر ئەترسن، ئەوێیش بە هەی دوور کەوتنەوێیانە لە بیر و باوەڕ و ئایین ، لە کەلچەر و بیرکردنەوە و هەڵوەستەوەرگرتن و کاردانەوە .. ئێستا، لەم جیهانەی ئەمەدا، ئەوەی نزیکی ئایین و بیر و باوەڕکان بکەوێتەوە، لەی ئەترسن و پەی ئەنەین تیرۆریست، لە ڕاستیدا ئەوە هەوڵێکە بە مانەوەی کەمەگا لە بازنەی مگەلبوون و

.. عەشقی دنیا و ترس لە مردن، بە ئەوەی بیری شەش و ئالتەرناتیفی تێدا نەمێنێ، تاکو دەستاتەکانی دنیا لەو هەموو تاوانە ماددی و مەعنەویانە بەردەوام بن.
قوربانیی بوون و جێلاد بوون، خودی قوربانیی و جێلادکە بەیاری لەسەر ئێدەن، چونکە کەمێگای مرۆڤایەتیی،کەمێگای دارستان نییە، شەر و ئاسکیشی تیا بێ، کەمتیار و کەروەشکیشی تیا بێ، تەکەای کەمێگای مرۆڤ، مرۆڤن ، بەڵام هەندەکیان بەیار ئێدەن ببنە قوربانیی و هەوە ئێدەن شانیان هەڵیبگرێ .. لە بەرامبەردا هەندەکەی تریش بەیار ئێدەن ببنە جێلاد و ئاوچی .. ئەنگە بەم قوربانییەکان تاوانبارترن لە ئاوچی و جێلادەکان، چونکە ئەوان لە سەرتاوە ئەخشکەر و پاپۆنەری جێلادەکان بوون تا ببن بە ئاوچی بە سەریانەوە ..
(نزار قبانی) لە شیعری (مذكرات سياف العربي) دا ئەڵێ :

انا منذ أن جئت الى السلطة طفلا
ورجال السيرك يلتفون حولى
واحد ينفخ نايا ً..
واحد يضرب طبلا ً
واحد يمسح جوخا ً .. واحد يمسح نعلا..
منذ أن جئت الى السلطة طفلا..
لم يقل لى مستشار القصر (كلا)
لم يقل لى وزرائى أبدا لفظة (كلا)
لم يقل لى سفرائى أبدا فى الوجه (كلا)
لم تقل إحدى نسائى فى سرير الحب (كلا)
إنهم قد علمونى أن أرى نفسى إلها
وأرى الشعب من الشرفة رملا..
فاعذرونى إن تحولت لهولاكو جديد
أنا لم أقتل لوجه القتل يوما..
إنما أقتلكم .. كى أتسلى.

واتا هیچ کەس پێی نەووتم نەخێر، هەموویان سەریان بە ئەڵقاندم و ئیانووت فەرمایشتی جێنابتە، قوربان .. بەیە بووم بە دیکتاتەر و .. هەر بە کەیف و خۆشیی، خۆک ئەکوژم.

بوون بە قوربانیی و جێلاد شتێکی سروشتیی و سەپێنراو نییە .. زۆرینە بە خواستی خۆیان سەری چەندەمین جار ئەنەوە دەنگ دەدەنەوە بە یەکێتی و پارتی بە نمونە .. یان دەنگ دەدەنەوە بە تەمپ .. بە گاتە و سوکایەتییش تەماشای سیمبوڵە جوانەکانی

کەمەگا دەکەن و پەاوەزیان ئەخەن ..
ئەگەر سەپاندن وا لە مرەڤ بکات بە خواستی خەی کەیلە و قوربانیی و داردەست بە، هیچ واتایەک بە بەهەشت و دەزەخ، پاداشت و سزا نامەنەتەوە .
خوای بەخشندە تەواوی مرەڤەکانی بە جەنشینی خەی داناوە لەسەر زەمین، تەواوی ئیرادەیشی داونەتە، بەام چی دەەی لەگەە زەرینەدا کە واز لەو وەزیفە گەورەیە دەنن و ئەبنە کەیلە و قوربانیی ؟؟
کارساتە گەورەکەیش هەر لەردا تەواو نابە، کە ژیانەکی سوک و مافخوراویان دەبە، بەکو کارساتە گەورەکە لەوەدایە کە بەهەشتیش جەگای کەیلە و ملکەچی تیا نابەتەوە .. ئە لەژیک قبوە ناکات منەکی ەزامەند بەم هەموو زوەم کەمەایەتییەی کە لەم کراوە ببمە دراوسەی حەمزە ..ئە چەن شەری شەهیدی ەی ەاستی و .. کەیلە و ملکەچی مافخورای ترسنەک ئەبنە هاوجە و هاوسە؟ .. گەر ئەویش قبوەی بکەت، من خەم پەم قبوەی ناکرەت..
کەشەکە لەردایە کاتە خەشەویستی دنیا و ترس لە مردن وامان لە دەکات ببینە قەسعەیەک هەرچی ناکەسبەچەیە لەمان بخەن، خە هەر لەردا تەواو نابە .. ئە چەن پەی خوراو و قەسعەی ئەتککراو و گەاوکراو ئەکرە ببەتە دراوسەی خالیدی کوەی وەلید بە نمونە لە بەهەشتا ؟؟
(خسر الدنیا و الاخرة) ، ئەو هەواەی لە قورئان وفەرموودەدا هاتووە، تایبەتە بە قوربانییەکان کە خەیان بەیاریان لەداوە و هیچ کەسەک ناچاری نەکردوون ئەو دوو پەستە لە دەست بدەن ، چونکە جەلادەکان لە دنیادا هەر چەنە بە شاهانە و شەرانە ژیاون، تەنها ئاخیرەتەکەیان لە خەتەردایە ..ئەوەی خەسارەتی دنیا و ئاخیرەتە تەنها مەگەلە کەیلە و بەشخوراو و سەرشەەکەیە.
هەموو ەگاکان ئەەنەوە بە بانە لای خەمان و بە ەما لەلای ئەوروپەکان.
بەام وەک دیکارت ئەە پەویستە بزانین کە نازانین نەک نەزانین کە نازانین ..
واتا پەویستە بزانین ئەم پاشاگەردانیی و پاشکەیەتیی و بە ئەرزشکردنەی کەمەگا، ەشەبا و زریانەکی سروشتیی نییە، بەکو کاری دەستی خەمانە و بە گشتی خەمان بەیارمان لەسەر داوە.
ئەمە عەبدوەای مەلا نوری و ئەوانی تر داوایان لە خەک کرد ەپەوان بکەن نەک چەکهەگرتن، لە کاتەکدا چەکیش هەبگیرەت، هەر ەوایە ..بزانە چەند کەس چوون بە دەم داواکەیەو ؟
هەر یەکەی بە بیانوویەک خەی لەو ئەرکە مرەیی و دینیی و نیشتمانیی و تەنانەت قیامەتییەیش دزییەو ..

ەشبینییەکەی من و ئەو جیاوازییەکی بچوکیان هەیە، ئەوەی من ئەگەم تەشتە قوڵەکە خەمان کردوومانە بەسەری خەماندا، بەڵام ئەو ئەگەن تەشتە قوڵەکە کراوە بەسەرماندا ..
تابلۆکە یەک تابلۆیە، وەک چەن جەنازەیەک لە تووبی عەدلی، خەی کوشتبە یان کوژرا بە، هەر جەنازەیەکە و گیانی تیا نەماوە.
کاتە لە کەمەگایەکدا بە ماوەی پەنجا ساڵ ووتار و ئەدەب و ەخنە و چیرۆک بنوسیت، دواجار نەک کەمەگا، تەنانەت منا و برا و خوشک و خزانەکیشت بە قسەت نەکەن و تاقەتیان نەبە بتخوەننەوە، ئەمە جەنازە نەبە، ئەبە چی جەنازە بە ؟
بە گشتی من نائومەد و ەشبینم، بەو مانایە نا کە ئومەدم تەدا نەبە، بەڵام ئەو کەمەگایەی تەیداین ئومەدی تەدا نییە .. ئەو بەشەی کە بوونەوەرێکی کەمەایەتیم، مردووە ..بەڵام لە بەشەکەی خەمدا پەیوەستم بە ئومەد و ئامانجە گەورەکانەوە و ..تا دوا هەناسە لە هەوەی نوسین وەخنە و لێکدانەوەی فیکریی و دیالۆگدام نەک لەسەر سکرینەکان بەڵکو لەو پەیجانەی شتەک لە دیالۆگ و لەژیکیان تەدا ماوە، ئەوە بەجگە لەو خزمەتە کردارییەی کە 35 ساڵە ەژانە خزمەتی تەدا ئەبەخشم بە کەمەگا وەک کارمەندێکی تەندروستی ، لە ئەستاوە تا پەنجا ەژی تریش خشبەختانە یان بە داخەوە، خانەنشین ئەبم ..
خشبەختانە: چونکە لە گژاوێکی پە لە چاوەوانیی و ناتبایی و دژایەتیی زگارم ئەبە، هەمان کات، بە داخەوە : چونکە کەمەە هاوەە کە زیاتر لە 30 ساڵە پێکەوەین، بەجە دەهەم، لە گژاوەوە ئەکومە ناو بشایەوە..
(بە ئاگادارییەوە ئەم ووشانە ئەنووسم تا نەکومەوە ناو نرگزیی بوون و خشویستنی خودەوە کە نەک زرینە بگرە هەموومان بردەوام تی دەکەوین، بە پاەکی زانایانەی شیتانەوە لەو کاتانەدا کە لەژیک دادبەین و ..بەربەرە پەمان ئەگە خالیق کەیە، تە خت خالیقیت ..داهنەر کەیە، تە خت داهنەریت .. کشە سەرکیەکیش ئائەو گریمانە ترسناکەیە کە پشنوەژی گندە و سەرکردەی نیشتمانفرش و دسەاتداری ملیاردەر و دندەی لە پەیدا ئەبە..
شتی تریش …

کورتە چیرۆك/ سەرلانکە.. سەلام عومەر

کە لەنێو لانکەدا بووم بەدەسرازیەکی توند دەیانبەستمەوە و لە جوڵەیان دەخستم، ئەو جوانی دەبێت هەموو کەس هەیبێ و ئازادیت تێدا دەدی، جوڵەیەك دەتتوانی وەك ئەوانیدی لاق و دەستی خێت ببینی، وەلێ دەسرازەکە هێندە ملعون بوو بەخەوی شەتەك دەدام و روی پێ لە عاسمانە دەکردم، خێ سەرلانکەکەش ئەوە دنیای لێ دەشاردمەوە و جگە لە دارێك و یەك دوو گوێینگە هیچم نەدەدی، بەمساوایێم هەستم بەجیاوازی خەم و ئەوانیدی دەکرد، ئاخر تەواوی خەزانەکەمان بەلاقی خەیان دەهێشتن و بەدەستکانیان نانیان دەخوارد و کوێیان حەز لێبا دەچوون، کەچی ئەمن لەنێو لانکەیەکدا دیل کرابووم بەستبوویانمەوە و جگە لەشیری دایی هیچی دیان نەدەدامێ، هەر لەدرزی سەرلانکەکەوە دەمدی هەموو خەزانەکەم پەدەکەنن و منیش تا نەگریابام نەدەهاتنە سەرم، گەمەی زریان لەگەڵ دەکردم و شینە ماچی وایان لەدەکردم تەواوی کۆمەم دەکوتە نێو دەمیانەوە، ریشی باب و مام و بابگەورەی هێندە زبر بوون ناچار دەگریام و ئەوانیش وازیان لەدەنام، وەلێ دایکم چونکە دەیزانی ناسکم و بچ عەزابکیش منی بووە زڕ بە نەرم و نیانی لەگەڵم دەجوایەوە و تەنانەت ماچیشی نەدەکردم تەنیا بانی دەکردم، ئەوەی کە زڕ زڕی عەزێتی دەدام هەر داکم بوو، کاتێك بە دەسرازەکە دەیبەستمەوە و لە جوڵەی دەخستم، وەلێ بەشیرە نایابەکەی هەموو شتم بیر دەچوە و دەچوومە خەوکی قوڵەوە وەك ئەو خەوەی دوای گەورە بوونم بەجارێ شیرکی دی خەوتم و ئاودیوی سنووریان کردم.

خە بەیەکیان بانێو گەڵمدا ڕەوانە کردبوو دەتگوت ستوونە زڕی ئازار دەدام و هیچ دەسەاتیشم نەبوو، بەیە ئەو سەردەمەی ساوایم زڕ قورس بوو، هەم شوێنم تەسك و هەم هیچ شتە لە دەسەاتی خەم نەبوو، خە کە لەکەڵ لانکەش بووەوە و هاویشتیانمە سەر دەشگان باشتر بووم، بەکەیفی خەم لاق و دەستم دەجواندن، ئەمما لەنێوان دایەو بابە دەنووستم ئەوانیش زڕجاران جیقوفلیقیان دەکردمەوە هەتا واقواقم نەکردبا لەم نەدەکشانەوە، دواتر دایە قومەك شیری دەدامێ و ژیر دەبووەوە، بەو منداڵیەی خەم هەستم بە زوڵم دەکرد و هەر بەگریان داوای ئازادیم دەکرد، داوای جگەی تەنیا و ئازادی قسەکردن و سەربەخۆیی خەم دەکرد.

ڕۆژان ڕەشتن و پارچە بووم، شیر خواردنم بیرچوو و هیوایەتم سواربوونی پشتی پیکاب بوو، دەمگوت لەوەدا ئازادی هەیە و بام وەدەکەوە و چواردەوری خەم بجوانی دەبینم، دەتوانم شوێنی خەم بگەم و ئاوە لە دواوە بدەموو بەهەموو منداڵان بەم ئەها سواری ئۆتۆمبێل بووم، هەروابتەوە شوێنکەی فراوانو دەتوانم لاقانیش ڕاکێشم، ئاخر بە منداڵی هەرکات دایکم سواری پیکابەکە بووبا، ئەو پیکابەی بابم بە کاروبارکانی خەی کێبووی منی لەسەر کشیدادنا، دەچووە کەگەی مەکان و چەند ستەك شیری لە پشتی پیکابەکە سوار دەکردو لە ماڵە هەندکی دەکردە ماست و هەندکی دەکوڵاند و بەنانی گەرم دەمانخوارد، ئەمما تامی شیری دایەی نەدادا، خە کەتەزەك گەورەتریش بووم دەیانخستمە بەینی خەیانەوە و لاقم سە دەبوون و شوێنکە هەندە تسك بوو وەك بەندیخانە دەهاتە بەرچاو، جیاوازیکی لەگەڵ ئەورۆژانە نەبوو کە لە لانکەدابووم.
هەندە حەزم لە پشتی پیکاب بوو ئیرەیم بەئاژەڵکانیشدا دەهات کەبە قوربانی یان گواستنەوە لەوێان دەبەستنەوە، پەموابوو ئەوە شوێنکی ئازادترە لە پشەوەی پیکاب کە هەمیشە بەمن وەك بەندیخانە وابوو.
ئەو حەزەم هەندە لاشیرین بوو ناچار بووم ڕۆژك لە گەکی خەمان بەدوای پیکابەك بکەوم تا سواری پشتەوەی بەم، بغاردان بەدووی دەکەوتم و شوفێرکەش لە ئاوێنکەوە چاوی لەمن بوو، نەیدەتوانی هەواشی کاتەوە یان ئیستەپ بگرە نەبا خەی پەدادەم و شتەکم بەسەر بە، منیش تینەم دایە خەم و دەستەکم گەیاندە پاشکەی پیکابەکە شوفێرکەش تا شتەکم بەسەر نەیا پێلەنا لەو کاتەدا دەستم لەپشتی پیکابەکە بەر بوو، زەر بخراپی بەربووموە دەست و ئەژنکانم ڕووشان و پیکابی تاین ڕایگرت و بشوفێرو جیرانکەمان کچاوی لە کوتنی من بوو هەیانگرتمەوو چاوەڕی ئەوە بووم بمخنە پشتی پیکابەکە و بمبنەوە ماڵە کچی لەپشیان سوار کردم و بردیانمە نەخشخانە دوای تیمار کردنی بریندکانم بابم و کەسکانم پەیدا بوون و جارکی دی ئەمنیان سواری پشەوەی پیکابەکەی بابم کردەوو هەنایانمەوە ماڵە، ئەوجارش ئەو خونەی یان ئەو حەزەی هەم بوو نك نەهاتە دی بەکو دیسانەوە لە ماڵیان عاسە کردموو نەیاندهشت بچمەوە کانە.

هەتا گەیشتمە تەمانی هەرزیش پیکابەکەمان مابوو کچی ئەو خونەم نەهاتە دی و هەرگیز نەیانهشت سواری پشتەوەی پیکاب بم بەو بیانوی هاوسنگی لەدەست دەدەم و نەبا بپەم یان بکەوم خواروو شتەکم بەسەر بە.

سا هاتوچوون و سمم گوگر بوون، تکی خکی سیاسی و نیشتمان پرور بووم و زر جاران سواری جب و کسترانیش بووم، کچی پشتی پیکابم هر ندی، هتا جلکی لگ دوو ل هاوکانم هر بپیاس چووین درو ی شار و لسر چمی و لبن سبری دارك خریکی قس کردن بووین لسر سیاست و ئوشتانی زر کممان لدزانی و کوتبووین ناوی، لتان ناشارمو یك ل برادرکان جر خواردنو یکی هنابوو ئاوت تکردبا وك شیری لدهات، ئمش خریکی خواردنوی ئو شت بووین، بن رازیان ئوناوی داگرتبوو، راستی خیاکی زر خشی هبوو، هرک قومم لددا شیر نایابکی دایم بیر دهاتو، ئم لو کش خشدابووین کچی هموومان لتك چوو، لپ شلخجیکی پ ل چکدار پیابوون و هرچواردوریان گرتین، تفنگیان راکشاو پش ئوی تق بکن ئم دستمان برز کردوو ئوانیش ئفسرکی شللاتیان لگ بوو لمان هات پش و فرمانی پشکنینی جستمانی ب پاسوانکانی گیاند، چی کاغزی نو باغ و شتومکی پمان بوو لیان ستاندین، ئفسرک تماشایکی خوانکی کردو شووش عارقکی هگرت ل برکی خی نا، ئیدی بب دست و چاو بستنو سواری پشتی شلخجیکیان کردین، لو لنو ئو شلخجی ل لایك شرمم دکرد و للایك دترسام و للاکی تریشو هاتن دی خونکم بوو، ئمما ئازادیم ندی و نشمدورا تماشای چواردورم بکم تنیا بام ودکوت، ک گیشتین نو شار سرمان نوی کرد و هستمان بشرمزاری دکرد، چونک گومانمان هبوو هندك ب سیخومان تبگن و هندکی دیش ب ترسنك، ئمیان برد نو فرمانگیکی سربازی ل ژوورکیان هاویشتین دوای کاتژمرك لپچینو دستی پکرد و یك یك بانگیان کردین، تواوی کاغزکانی نو برکیان خوندبوو جگ ل پخشانی دداری و ورقی تاقیکردنوی مانگانی قوتابخان هیچی دیان برچاو نکوتبوو، دوای ئوش هرسکمان همان قسمان کردبوو ک تنیا ب خواردنوو خشی چوینت سر چمی، بی کاغز و شتکانی نو برکیان داینو تنیا ئو چقی نبت ک ل باغی هاویکمدا بوو، ئویشیان جیاکردبوو گوتیان قوتابی نابت چق هگر، ئیدی ئمیان ئازاد کرد، بام نیانبردینو شونی خمان هر لدرکیان ودرناین و گوتیان بچنو ما، ک هاتین در چی کسوکارمان لو بوون، هبوو گوتبووی لسر دزی گیراون، هش بوو گوتبوویان نا خویتیان کردوو، هشبوون بسیاسی لقمیان دابووین و دواتر بمان روونکردنو ک تنیا لسر گومان گیراوین، ئیدی هاتینو ما و ب یکمجار پشتی جر

پیکابکم دی ئمما بـ دستبسری و جگ لـبا کـ پرچی ئاز کردم هیوایتکم نهاتـ دی.

رژکان بخرایی گوللـ دیشتن و هفتو مانگکانی ئاودیو دکرد، ئو رژگار هندـ ناخش بوو لاو لخی بزار دبوو، دوای تواو کردنی خوندن دبوو بچتـ سربازی و ئایندمان دکوتـ نادیارو، ئمش سـ چوار هاو بووین بیارمان دا نچینـ سربازی و تا ماویك هر لشار بین و خـ بشارینو، هندـ لـ رژکانیش بـ مست بوون دچووینـ نو باخچکانی رخ شاری و تا تاریك بوون ندگاینو، هرکاتکیش کـ یکم پکم تدکرد شیری دایم بیردهاتو و دواتر همددا باسی پشتی پیکابم دکرد و لـلای هاوکانم ببو شتکی ئاسایی هموان تگیشتبوون کـ سواربوونی پشتی پیکاب بمن خونکی لمژینیـ ولـ ریکناکو و ناکو، یك لـ ئوارکان کـ بیار بوو بچینـ نو باخچکان و بخینو، تواوی پداویستیکانمان لنو هگبکانمان بوو، هشتا نگیشتبووینـ شونی دیاریکراو دنیا تاریك دانهاتبوو، کچی چکدارانی چیا خیان بشاردا کرد و ئمیان لـ پشتوی خیان بجهشت و لنو شار و سربازگـ و مگکانی دووژمن بوو ئاگر باران، کپشتر تنیا دنگی گوللکان بوو ئوجاریان برووسکی تپ و هاون و چکی قورسیش شاری دـ لراندو، بکونفیکونك هوای ئازاد بوونی ئو شارچکیـ هموو دنیای تنی، هشتا تواو مست نبووبووین کـ هاتینو نو شار و دیتمان کسکانمان خیان کدکنو، ئوی پویست بوو باریان دکرد و دنگی بردومانی سخت و رژاندنی کیمیایی بسر شارچککدا ترسکی گوری خستبوو نو دانیشتوانی شارو.
کـ گیشتمو بردمی ماومان پشتی پیکابکـ پـ بوو لـ پداویستی هاتن و بابم بتویی گوتی دیسان لـ قولزرقوت خواردنوی بووی؟ یك کاتژمر لسرت راوستاوین دی سواری پشتی پیکابکی بـ تا بکوین، منیش زر زر بو بارودخـ دتنگ بووم، لـ همان کاتیش دنیایك بختور بووم کـ بابم بدمی خی گوتی سواری پشتی پیکابکبـ و دست بـ شیشکانو بگر ئاگاداربـ نکوی، چونکـ پشو داکم و خوشکم و یك دوو مندای دی تدا بوون، بـبـ دوودی سواری پشتوی پیکابکـ بووم و هگبکشم کـ هشتا بشی رژکی دی عارقی تدا بوو لگـ خم برد، سرتا زر زر بکیف بووم، پیکاب ریشت و منیش لنو کلوپلکانی پشتوی پیکاب بمستی جیکی باشم بخم کردبو، بام ودکوت و تواو ئازاد بووم هبز و دابزی پیکابکشم پخش بوو، بام کـ

هەتانی شارەکم دەدی مەستیم خاو دەبەوەو حزەکانم کا، ڕەك لەوکاتەی کە زەر برسیم بوو رانم بە پرسکەیەکی گەرم کەوت، کە کردمەوە یەك مەنجەڵە قاورمە بوو، تومەز ماڵە فریای خواردنی نەکەتبوون بۆیە نەمکردە دووەی دەستم بەخواردنی کرد، ئەتە وەرە بیهێنە بەرچاوی خەت لە پشتی پیکاب کە هیوایەتەکەت دەتە دی، دواتر خوانی چەور و خواردنەوە، دەبەت چ لەزەتێکی تێدابە؟
هەشتا سەرم دەسوڕا کە لەشار دەرچووین، لەرێیە تووشی یەك لە برادەرەکانی خەم بووین کە تازە لە باخچەکە یەکتریمان جەهشتبوو، بابم ناسیەوەو ئەویشی هەڵدایە پشتی پیکابەکە، سەرکەوت و گوتی: ماڵە جێیان هەشتووم، باشە لەرە یەکتریمان گرتەوە، ئەویش هەگبەکەی خەی پێبوو، فەرمووم لێکرد و دەستی بە قاورمە خواردن کرد، کاتێك لەشار دەرچووین دیتمان نەتەوەیەك رووبان لە چیا کردووە، ئەوەی ئەتەمبەلیشی نییە بە هەگبەیەکەوەو بەپێیان شار جێدەهێڵن، من و هاوڕێیەکەشم بە مەستی فرمێسکمان دەهشت، من هەستابووم سەرپێ و لە دەی خەمدا دەمگوت ئەو ئاواتەی هەم بوو لە نەو جەنگ و بارینی کیمیادا بەریەك کەوتن، شار ئازاد بوو، وەك چەن من ئازادیم لە پشتی پیکابدا دی، ئێستا ئازادی شار و ئازادی نەو لانك و ئازادی خەم جێدەهێڵەن و شار بە خنکان دەسپێرین، شار دەدینە دەست دوکەڵکی سپی و خەریکی دواین هەناسەکانیەتی، باخچەکان دەترسن و ئاوی کانیەکان بەترسەوە دێنە دەرە، لە پشتەوەی پیکابەکدا بەپەوە وەستاوم و با لە پرچی دەدام و مەستیەکەی کاە دەکردمەوە، بابیشم بەجەرەك دەیهاژەشت وەك ئەوەی سەدان فرەکە بەدوایەوە بن، ئەمەش لە دواوە چی لە هەگبەکەماندا بوو لەنەو ئەو تاسە و ترس و تەقینەدا پەك لەدوای پەك بەتاەمان دەکردەوە، هەندە جاریش بە لاملماندا دەهژا، ئەو پەکانەی هەروەك شیری دایە بوون، وەك شیری ئەو مەڕانەی جەمان هەشتن و بە کەبەی گورگمان سپارد، دەیشتین و شاری ئازاد کراومان بە سەگ و پشیلە بەخاکان جەهشت، هەندەی چاومان لە ئاسمان بوو هەندە تەماشای شارمان نەدەکرد، ئاخر هەموو فرەکەکان هەموو بەڕایەکان بەوەدا دەهاتن و ئەمەیان دەکردە نیشانە.
پەشتر نەماندەتوانی تەنیا یەك کاتژمێر بچینە بازاڕەو لە پیاوانی دووژمن دەترسایین، کەچی ئێستا شار ئازادە و جێدەهێڵەن، بەجەرەك مەست ببووین وامهەست دەکرد کەلارەین و بەئاسمانەوەین، دەفڕین و ئەو ئازادیەی تەمەنکە داوای دەکەین بە راکردن دەتە دی، شارچکەکەمان تا دەهات بچوکتر و ترسناکتر دەبەوە، یادگاریەکانمان جێدەهێڵین و منداڵیمان بەقەدەر دەسپێرین، هەرچەندی پێکمان هەدەدا، هەندە بەنی رازیانەمان لە دوای خەمان جێدەهشت، بەنەك پەموانیە بەنی کیمیایش ئەوی پە بشاردرێتەوە، هەندە مەست بووین

لەنەو پشتی پیکابەك كە خەونی دەیان ساڵەم بوو هاتەدی، وەلە خەونە گەورەكەم بزر كرد، ئازادییمان لە بەردەبەو و ئاوارەیمان هەڵبژارد.
تا ئەو شوێنە ئاگام لەخەم بوو كە لە مەستیان لار بوومەو و برادەرەكەم توند منی گرتەوو لەنەو پیكابەكەدا و هەر بەسەر نوێن و شتومەكدا درێژی كردم، دواتر كە چاوم كردەو، سەرلانكەیەكی بەریان بەسەردادابووم و وەك تەمەنی منداڵی دەتگوت لەنەو لانكەدام، كە باشتر بەهەش خەم هاتمەو بەنی شیری دایكم بە هات، هاتە لام و ماچی كردم، گوتی كوەم زەرت خواردبەو شەو و رەژەكە لە پشتی پیكابەكەیدا نووستووی، ئەستا ئەوا لە ئەردووگایەك ئاوارەین و لەسەر ئەو هەموو ماوحاڵەی خەمان یەك خەیمەیان داوینە، خەیمەیەك وەك سەرلانكەكەی ساوایت.

سەلام عومەر

2025
لە گەڤاری رامان ژمارە 346 بەاوبەتەو